

Zgradba slovarja

Slovarski sestavek v SNB obsega iztočnico z morebitno podiztočnico, zaglavje, naglas in izgovor, pomenskorazlagalni in sinonimni razdelek, ponazarjalno gradivo in etimološki razdelek.

1. Iztočnica in podiztočnica

Slovarske iztočnice so natisnjene polkrepko.

brskálnik -a m (â) program za pregledovanje strani na svetovnem spletu; brkljalnik: *spletni brskálnik*; Gre za *zmogljiv brskálnik, katerega glavna prednost je izjemna podpora spletnim standardom*
E †břskati

Razvrščene so po abecedi. Besedni presledki, vezaji in druga znamenja ne vplivajo na abecedni red.

alkoskòp
áltkotéster
all inclusive
all-in-one
alocírani
alocírati
aloe vera

Enakoizrazne (homonimne) iztočnice, ki so besednovrstno različne, so razvrščene po merilih SSKJ: 1. samostalnik, 2. pridevnik, 3. glagol, 4. prislov, 5. medmet.

presnojéd -a m, člov. (ĕ ě) kdor je samo presno, surovo hrano; presnojedec: *V njegoví šírši družini so sami presnojedi* E (†)préšen + (†)jésti

presnojéd -a -o prid. (ĕ ě) ki je samo presno, surovo hrano: *Je presnojed šestdesetletnik in poln energije* E (†)préšen + (†)jésti

Razločevanje slovnično različnih enakoizraznih iztočnic, ki so označene z indeksom, se opira na etimologijo, kar pomeni, da med vsebinami enakoizraznih iztočnic ni povezave glede na izvorno obliko.

CT¹ -- in -ja [ĉeté -ĕja] m (ĕ ě) krat. **1.** rentgensko slikanje organov v različnih presekih z uporabo računalnika; računalniška tomografija: *Pri CT glave prikažejo del, kjer bi utegnil potekati bolezenski proces*
2. naprava za rentgensko slikanje organov v različnih presekih z uporabo računalnika; računalniški tomograf: *nakup CT-ja; Zdajšnji CT ni samo tehnološko zastarel, zaradi pogostih okvar je tudi nezanesljiv*
3. rentgenska slika organov v različnih

presekih, sestavljena s pomočjo računalnika; računalniški tomogram: *Poleg običajne slike skeleta bi si želeli še CTE* ← agl. CT, kratica za c(omputer) t(omnography) 'računalniška tomografija'

CT² -- [čɛtɛ́] m (ɛ̃) krat. ustanova, ki na ozemlju svoje države skrbi za tujce brez ustreznih dokumentov za bivanje; center za tujce: *Odgovorni za problematiko tujcev so intenzivno iskali novo lokacijo, ki bi ustrezala mednarodnim humanitarnim standardom in zakonu o tujcih, kamor bi preselili CTE* kratica za c(enter za) t(ujce)

Grafično znamenje ^{SSKJ}, ki stoji levostično za iztočnično besedo, na katero se nanaša, napoveduje nov pomen ali nove pomene v SSKJ že obravnavane besede.

čarôvnik ^{SSKJ} -a m, živ. (ô) rač. del programa, ki uporabniku pomaga izvesti določeno zapleteno opravilo: *Za prvo namestitev naprave lahko uporabimo tudi čarovnika, ki nas v osmih korakih pripelje do funkcionalne namestitve sistema* **E** (↑)čár

číst ^{SSKJ} -a -o prid. (î) **1.** ki v manjši meri onesnažuje, uničuje okolje: *čista industrija; čista tehnologija; Promovirali bodo naložbe v energetske učinkovite tehnologije skupaj s sončno in vetrno energijo ter čistimi postopki pridobivanja energije v termo- in jedrskih elektrarnah* **2.** ekspr. ki je zakonito pridobljen: *Njegov denar je čist* **E** = stcslov. čistъ, hrv., srb. čist, rus. čistyj, češ. čistý < pslov. *čistъ iz ide. *sk^heǵd- 'čistiti tekočino, cediti'

Iztočnice poleg enobesednih leksemov zajemajo tudi večbesedne lekseme, katerih prva sestavina ni rabljena kot samostojna polnopomenska beseda ali v slovarju ni razložena, ker v splošno-sporazumevalnem jeziku ni dovolj izrazite potrditve njene polnopomenske rabe.

duty free -- -ja in -- -- cit. [dǰúti frí] in dǰútifrí -ja m (ú, î) prodajalna, v kateri se tuje blago kupuje brez plačila carine; brezcarinska prodajalna ^{SSKJ}: *Duty freeji so ponavadi na letališčih | Dunaj je bil na dǰutifrije že dolgo alergičen, proti njim je protestiral že pri jugoslovanski vladi* **E** ← agl. duty free shop 'prostocarinska prodajalna' iz duty free 'prost carine, dajatev' (iz duty 'carina, dajatev, obveznost' in free 'prost') in shop 'prodajalna'

in vivo¹ -- -- cit. [in vívo] v prid. rabi (î) ki poteka znotraj živega organizma: *in vivo raziskava* in raziskava in vivo; *In vivo meritve opravljamo rutinsko pri posebnih tehnikah obsevanja, kot je na primer obsevanje centralnega živčnega sistema ali obsevanje celega telesa pri bolnikih z levkemijo* **E** ← lat. in vivō 'v živem'

dezóksiribonukleínska kislína -e -e ž (ô-î, î) biol. nukleinska kislina, ki nosi zapis genske informacije v vseh živih bitjih; DNK: *Dezoksiribonukleinska kislina je osnovna sestavina genskega materia-*

la E po zgledu nem. *Desoxiribonucleinsäure*, agl. *desoxyribonucleic acid* iz (↑)dezoksi(dácija) + (↑)ribonukleínski in (↑)kislína

Vsi drugi večbesedni leksemi so navedeni kot podiztočnice, prikazane v svojem odstavku. Tako kot iztočnice so tudi podiztočnice natisnjene polkrepko. Izhodiščna iztočnica je prva polnompomska sestavina podiztočnične besedne zveze. Označena je z grafičnim znamenjem ^(SSKJ), ki obvešča, da gre za nove pomenske zveze v SSKJ že obravnavane besede.

étnični ^(SSKJ) -a -o prid. (é)

étnično čiščenje -ega -a s (é, í) načrtno uničevanje narodnostnih, rasnih ali verskih skupin:
Etnično čiščenje je hud zločin, pa naj je cilj ali le taktična poteza

Besedni zvezi v podiztočnici je pripisano grafično znamenje ^(SSKJ) za označitev novega pomena v SSKJ že registrirane besedne zveze.

balkánski ^(SSKJ) -a -o prid. (â)

balkánske vójne ^(SSKJ) -ih vójn ž mn. (â, ó ô) vojne na ozemlju nekdanje Jugoslavije v letih 1991–1995: *žrtve balkanskih vojn; Veliko mest je bilo uničenih v balkanskih vojnah na začetku in v sredini devetdesetih*

Besednozvezne podiztočnice so pri izhodiščni samostalniški in pridevniški iztočnici samostalniške, pri izhodiščni glagolski iztočnici glagolske.

jadrálec ^(SSKJ) -lca [jadraŭca] m (â)

jadrálec na dèski -lca -- -- m, člov. (â, è)

jadrálni ^(SSKJ) -a -o prid. (â)

jadrálna dèska -e -e ž (â, è)

jadrálni padálec -ega -lca [padaŭca] m, člov. (â, â)

jadrálno padálstvo -ega -a s (â, â)

jádrati ^(SSKJ) -am nedov. (â)

jádrati na dèski -am -- -- nedov. (â, è)

Če je besednozveznih gesel v okviru iztočnice več, si podiztočnice sledijo po abecedi.

elektrónski ^(SSKJ)

elektrónska denárnica

elektrónska konferéncia

elektrónska póšta

elektrónska redoválnica

elektrónska táblica

elektrónska tájnica

elektrónska váruška

elektrónski časopís

elektrónski denár

elektrónski fórum

elektrónski naslòv

elektrónski podpís

elektrónski slovár

elektrónski smóg

elektrónsko črnílo

Kot podiztočnice pri samostalniku so navedeni primeri izsamostalniške pridevniške konverzne rabe. Take podiztočnice so označene z levostičnim indeksom ² za iztočnico. Samostalniška iztočnica, na katero se vežejo, ima za iztočnico nadpisan indeks ¹.

fitnes¹ -a in fitness -a cit. [fitnes] m (î) **1.** telesne vaje, zlasti na posebnih rekreacijskih napravah, za razvijanje, ohranjanje telesnih sposobnosti in zmogljivosti: *hoditi na fitnes; trener fitnessa; V stranskih prostorih so predvideni plezalna stena, dvorana za squash, dvorana za fitnes, masažo in rehabilitacijski prostor* **2.** prostor, opremljen s posebnimi rekreacijskimi napravami za razvijanje, ohranjanje telesnih sposobnosti in zmogljivosti; fitness center (1): *V hotelu pomujajo kar precej udobja in možnosti za dodatne dejavnosti, saj imajo na voljo savno in fitnes* **E** ← agl. fitness iz ↑fit

fitnes² -- v prid. rabi: *fitnes klub; fitnes studio; Njen osebni trener skrbi za obvezno in vodeno telovadbo na fitnes napravah*

Kot samostojne iztočnice so prikazani primeri izsamostalniške pridevniške konverzne rabe v naslednjih dveh položajih:

1. kadar ne obstaja vzporedna samostalniška iztočnica;

drive-in -- cit. [drávjvin] v prid. rabi (â) ki se nanaša na kraj, kjer lahko opravite storitev, ne da bi izstopili iz avta: *drive-in restavracija* in restavracija drive-in; *Drive-in kino se vrača v modo* **E** ← agl. drive-in iz drive 'voziti' in in 'v'

2. kadar gre za nove pomene v SSKJ že registrirane izsamostalniške pridevniške konverzne rabe.

béta^{SSKJ} -- v prid. rabi (ê) **1.** razvojen, nedokončan, nedovršen: *beta faza* in faza beta; *beta testiranje* in testiranje beta; *Beta različica naj bi bila na voljo že do letošnjega decembra* **2.** med. ki se nanaša na označevanje položaja atoma ali atomske skupine v molekuli: *Najpogosteje zlorabljeni so v našem športu beta blokatorji, ki znižujejo krvni tlak in s tem pomirjajo* – glej tudi *béta...* **E** ← gr. *bêta* 'druga črka grškega alfabeta'

Kot podiztočnice pri pridevniku so navedeni prislovi, kadar je ohranjena pomenska povezava s pridevnikom v izhodiščni iztočnici.

gorvôdni -a -o prid. (ô) ki ima smeri vodnega toka nasprotno smer; vzvoden^{SSKJ}: *Mlin in žaga venecijanka sta najbolj gorvodna v nizu vodnih objektov, ki so nekoč delovali na reki Lahinji* **E** (↑)gôr + (↑)vôden

gorvôdno prisl. (ô): *Lokacija pregrade je v zožitvi doline Dragonje, en kilometer dolvodno od opuščenega mostu in 200 m gorvodno od električnega daljnovoda, ki preči dolino*

gibálni^{SSKJ} -a -o prid. (â)

gibálno prisl. (â): *gibalno ovirani ljudje; Množice gibalno nedejavnih so vse bolj izpostavljene dejavnikom tveganja za sodobne kronične bolezni*

Izjemoma so prislovi prikazani kot samostojna iztočnica, in sicer:

1. kadar ne obstaja vzporedna pridevniška iztočnica in prislov ustvarja novo besedno družino;

ful prisl. (î) pog., zlasti v sproščenem ožjem krogu izraža veliko mero dejanja ali stanja; zelo^{SSKJ}: *postati ful samozavesten; Prijatelji ti lahko ful pomagamo s koristnimi informacijami* **E** ← hrv. *ful*, prvotneje 'polno' (kot hrv. *puno* 'polno' in 'zelo'), ← agl. *full* 'poln, polno, popolnoma'

2. kadar prislov dobiva nove pomene glede na pridevniško iztočnico v SSKJ.

famózn prisl. (ô) ekspr. **1.** izraža splošno priznano veliko vrednost ali veljavo: *Erazem Rotterdamski, avtor Hvalnice norosti, je famozno rekel, da je v deželi slepih kralj ta, ki ima vsaj eno oko* **2.** izraža preseganje stvari svoje vrste po pomembnosti, kakovosti; odlično^{SSKJ}: *V sodbi je cel kup formulacij, ki se mi zdijo sporne, a moram priznati, da so famozno formulirane* **E** (†)famózen

Ureditveno načelo za podiztočnice glede na posebnosti posameznih besednih vrst je naslednje:

1. pri samostalniški iztočnici so tri glavne skupine: a) izsamostalniška pridevniška konverzna raba; b) samostalniške besedne zveze po abecedi; c) prislov;

fáks¹ -a m
fáks² -- v prid. rabi
fáks módem -- -a
fáks števílka -- -e ž
étno¹ -a m
étno² -- v prid. rabi
étno³ prisl.

2. pri pridevniški iztočnici ali iztočnici v pridevniški rabi so naslednje skupine: a) samostalniške besedne zveze po abecedi; b) prislov; c) samostalniške zveze s prislovom v levem prilastku.

genétski^{SSKJ} -a -o prid.
genétska revolúcija -e -e ž
genétski inženíring -ega -a m
genétsko prisl.
genétsko spremenjéni organizem -- -ega -a m
tòp -- v prid. rabi
tòp lísta -- -e ž
tòp modél -- -a m, člov.

Kot podiztočnice pri glagolu so prikazani povratni glagoli s posebnimi pomeni.

irakizírati -am nedov. in dov. (î) dodajati sporu, nesoglasju (v državi, med državami) poteze, značilne za vojno, povojno stanje v Iraku: *Nasprotniki novega Afganistana poskušajo Afganistan irakizirati* **E** po imenu države *Irak*
irakizírati se -am se nedov. in dov. (î) dobivati poteze, značilne za vojno, povojno stanje v Iraku: *Po odhodu prejšnjega predsednika se razmere v državi ob zunanjem vmešavanju nevarno irakizirajo in v nekaj korakih lahko hitro dobijo razsežnosti državljanske vojne vseh z vsemi*

V slovar so sprejete tudi pogosto rabljene nove kratice, ki ustrezajo vsaj eni od naslednjih postavk: 1. da je njihova besedotvorna podstava tip novejšega besedja (BSE: *bovina spongiformna encefalopatija*); 2. da je kratica sestavina novih tvorjenk (*SMS-sporočilo*); 3. da je zanje že uveljavljeno črkovalno branje kratice (SMS: *esemes*); 4. da so izhodišče za nove pomene (EMŠO – ‘enotna matična številka občana’: emšo – ‘starejše obdobje, starost’); 5. da so kratičnice izhodišče za nove tvorjenke (CD *cedejka*).

esemès -êsa m (ë ê) kratko, s številom znakov omejeno pisno sporočilo, navadno poslano po mobilnem telefonu; message, SMS: *poslati esemes*; *Najhitreje prsti po tipkovnici mobitela drstijo 12- do 15-letnikom, ki so od pošiljanja esemesov že malodane odvisni* **E** ↑sms

SMS -a in -ja in sms -a in -ja [esemès -êsa in səməsə] m (ë ê; ð) krat. kratko, s številom znakov omejeno pisno sporočilo, navadno poslano po mobilnem telefonu; esemes, message: *poslati SMS*; *Moje nerganje je prekinjal glas gospodične na drugi strani, ki je mirno pojasnjevala, da bodo napako z nenehnim pošiljanjem enega in istega SMS-a poskusili čim prej odpraviti* **E** ← agl. SMS, kratica za *s(hort) m(essage) s(ervice)* ‘podpora za kratka sporočila’

SMS- [esemès in səməsə] prvi del zloženk (ë; ð) ki se nanaša na kratko, s številom znakov omejeno pisno sporočilo, navadno poslano po mobilnem telefonu: *SMS-glasovanje*; *SMS-obveščanje*; *SMS-sporočilo* **E** ↑SMS

Poseben tip iztočnice predstavljajo kazalčne in orientacijske iztočnice ter vodilke. Kazalčne iztočnice so označene z grafičnim znakom ↑ in usmerjajo k bolj pogosto rabljeni pisni obliki, kjer so zbrane pravopisne različice besed. Izjema so dvojnične iztočnice z zapisom skupaj in narazen ali z veliko in malo začetnico, ki nimajo kazalke.

carpaccio ↑karpáčo

karpáčo -a in carpaccio -a čit. [karpáčo] m (â) jed iz tankih rezin surovega mesa ali zelenjave, navadno z dodatkom olivnega olja, limoninega soka in parmezana: *goveji karpáčo*; *jelenov karpáčo*; *Karpáčo naj v hladilniku počiva dve uri* **E** po italijanskem slikarju *Vittoreju Carpacciu* (†1526)

báskitára -e in bás kitára -- -e ž (â-â) električna kitara s štirimi jeklenimi strunami, ki zveni oktavo nižje od klasične kitare: *Klasično izobraženi kitarist je po znanje hodil v Španijo, vendar stopa po svoji poti: uporablja tudi godala, flavto, baskitaro in tolkala* **E** (†)bás + (†)kitára

ábraham -a in Ábraham^{SSKJ} -a m, živ. (â) ekspr. petdeseti rojstni dan: *praznovati abrahama*; *srečati abrahama* doživeti petdeseti rojstni dan; *Časa za veliko slavje abrahama ni imel, saj ima te dni obilico dela* **E** po svetopisemskem očaku *Abrahamu*; pomen izhaja iz evangeljskih besed *Še petdeset let nimaš in si videl Abrahamam?*, ki so jih Judje izrekli Jezusu

Orientacijska iztočnica je prvi del zloženke ali sestavljenke in je označena s tremi pikami.

béta... prvi del zložen (ë) **1.** razvojen, nedokončan, nedovršen: *betafaza; betaverzija* **2.** med. ki se nanaša na označevanje položaja atoma ali atomske skupine v molekuli: *betablokator; betakaroten* – glej tudi *béta* **E** †béta

nàj... ^(SSKJ) in **náj...** ^(SSKJ) predpona v sestavljenkah (â; â) za izražanje najvišje stopnje zaželenosti, kakovosti tega, kar je pomen osnovne besede: *najkulturnik; Britanska prestolnica je že sicer novo živahno, bleščéče in sploh najmesto, pred božičem pa je dogajanje še bolj razgibano* – glej tudi *naj* **E** = stcslov. *nai-*, hrv., srb., nar. rus., češ. *naj-* iz (†)na + pslov. členek *i

Na povezanost iztočnic kaže vodilka *glej tudi*, ki stoji na koncu pomenskega dela slovarskega stavka (primerjaj tudi 5. razdelek).

číp... prvi del zložen (î) ki se nanaša na ploščico, navadno iz silicija, na kateri je integrirano vezje: *čipkartica; čiptehnologija* – glej tudi *číp* **E** †číp

2. Glava in zaglavje

2.1 Neiztočnične osnovne oblike in slovnični kvalifikatorji

Osnovni obliki iztočnice in podiztočnice so v zaglavju dodane druge neiztočnične osnovne oblike in slovnični kvalifikatorji.

Samostalniškimi besedam, ki so podane v iztočnici v imenovalniški obliki, so dodane oblike v roditeljski ednine (oziroma množine pri množinskih samostalnikih). Sledi jim kvalifikator za spol, ki posredno označuje samostalniško besedno vrsto (m, ž, s).

habítát -a m
hídroidzolácija -e ž
hêkerstvo -a s

Pri samostalniški besedi je bil glede na SSKJ uveden nov pomensko-oblikoslovni kvalifikator za podspol. Podspol človeškosti je označen s kvalifikatorjem *člov.*

hostésnik -a m, *člov.* (ë) turistični, gostinski uslužbenec, ki sprejema, spremlja goste in daje informacije: *Hostesniki so poskrbeli, da rezerviranih sedežev nihče ni zasedel* **E** (†)hostésa

Podspol živosti je označen s kvalifikatorjem *živ.*

hóbit -a m, *živ.* (ö) majhno, človeku podobno, zelo iznajdljivo bitje iz Tolkienovih literarnih del: *Slišal sem že o čudnih rečeh, ki se godijo v tej deželi, ampak za hobite, ki bi spali na prostem pod dreve-*

som, pa menda res še nisem slišal **E** ← agl. *hobbit*, popularizirano po zgodbah *Johna Ronalda Reuela Tolkiena* (1892–1973), a že prej znano v angleški narodopisni dediščini

Kadar ima beseda več pomenov in se oznaka podspola nanaša samo na posamezni pomen, se pomensko-oblikoslovni kvalifikator navaja v pomenskorazlagalnem razdelku takoj za arabskimi številkami (primerjaj tudi razdelek 4.1).

igličar -ja m (î) pog. **1.** člov. narkoman, ki si mamilo vbrizgava v žilo: *Aids je res tudi zdravstveni problem, toda začel se je kot moralni problem homoin biseksualnosti ter se nadaljeval z igličarji* **2.** živ. tiskalnik, pri katerem se barva nanaša z iglicami, kar omogoča tiskanje več kopij hkrati; iglični tiskalnik: *Tiskalnik je precej tih, kolikor je igličar sploh lahko tih* **E** (†)iglica

Samostalniškimi besednozveznim podiztočnicam, navedenim znotraj slovarskih sestavkov s privedniško ali samostalniško iztočnico, so dodane oblike v rodilniku ednine (oziroma množine pri množinskih samostalnikih), sledi pa jim kvalifikator, ki označuje spol jedrne besede samostalniške zveze.

igrální^(SSKJ) -a -o prid. (ã)

igrálna pálica -e -e ž (ã, á) naprava v obliki pokončne palice s podstavkom za igranje nekaterih računalniških igríc; joystick: *priključiti igralno palico*; vmesnik za igralno palico; sledilne kroglice in igralne palice; *Nekatere igralne palice so popoln posnetek pravih krmilnih palic iz sodobnih letal*

igrální plóšček -ega -čka m (ã, õ) majhna ploščata naprava za igranje nekaterih računalniških igríc; joypad: *uporabljati igralne ploščke*; *Za igranje različnih arkadnih oziroma pretepaških iger je bolj od igralne palice primeren igralni plošček*

industrija^(SSKJ) -e ž (î)

industrija zabáve -e -- ž (î, â) dejavnost, ki organizira prireditve ali proizvaja izdelke za množično zabavo, zlasti filmske, glasbene, televizijske; šovbiznis, zabavna industrija, zabavništvo: *medijska industrija zabave*; svetovna industrija zabave; *razvoj industrije zabave*; *Po finančni moči in vplivu tekmuje ameriška industrija zabave samo z oboroževalno industrijo*

Prvi del zloženka, ki je označen z levostičnimi tremi pikami za besedo, ima pripisano oznako prvi del zloženka, pri sestavljenkah pa sledi oznaka predpona v sestavljenkah.

béta... prvi del zloženka (ë) **1.** razvojen, nedokončan, nedovršen: *betafaza*; *betaverzija* **2.** med. ki se nanaša na označevanje položaja atoma ali atomske skupine v molekuli: *betablokator*; *betakaroten* – glej tudi *béta* **E** †béta

náj.. ^{SSKJ} in **náj..** ^{SSKJ} predpona v sestavljenkah (â; â) za izražanje najvišje stopnje zaželenosti, kakovosti tega, kar je pomen osnovne besede: *najkulturnik; Britanska prestolnica je že sicer noro živahno, bleščeče in sploh najmesto, pred božičem pa je dogajanje še bolj razgibano* – glej tudi **naj E** = stcslov. *nai-*, hrv., srb., nar. rus., češ. *naj-* iz (†)na + pslov. členek *i

Pridevniške besede so v iztočnici podane v moškem spolu. Sledijo osnovne neiztočnične oblike za ženski in srednji spol ter besednovrstni kvalifikator za pridevniško besedo (prid., štev.).

hékerski -a -o in **hékerski** -a -o prid.

híperaktíven -vna -o prid.

hêrpesni -a -o prid.

trétji ^{SSKJ} -a -e štev.

V okviru pridevniške besede so posebej označene slovnične značilnosti, ki odstopajo od sodobnih jezikovno-priložniških opisov, a so odraz sprememb v jezikovni rabi. Za iztočnice in podiztočnice (označene z indeksom ², primerjaj tudi razdelek 1) s primeri izsamostalniške pridevniške konverzne rabe je bila uvedena oznaka v prid. rabi.

ímpro -- v prid. rabi (î) pog. ki se nanaša na improvizacijo, improviziranje; improvizacijski: *ímpro kvíz; ímpro gledališče; Nekateri od gostujočih mojstrov improvizacij bodo slovenski publiki pokazali tri nove, nepoznane ímpro oblike* – glej tudi ímpro... **E** ← agl., nem. *impro*, skrajšano iz (†)improvizácija

klíping¹ -a m (î) **1.** storitev spremljanja poročanja medijev za določenega naročnika: *spremljati javni klíping; izdelava spletnega klípinga; Za legalno delovanje agencij za klíping je treba skleniti pogodbe z medijskimi hišami oziroma lastniki avtorskih pravic ali uvesti zakonito licenco* **2.** nav. mn. iz medijev izbran članek, ki se nanaša na določeno podjetje, ustanovo ali posameznika: *Iz klípingov je razviden širši kontekst referendumske iniciative* **E** ← agl. *clipping* iz *clip* v pomenu 'izrezati'

klíping² -- v prid. rabi: *klíping agencija; Ureditev razmer oziroma sporazum z vsemi slovenskimi mediji bi verjetno podražil tudi klíping storitve, ki se zdijo vsaj medijskim hišam precej poceni*

Oblikoslovna posebnost sklonljivosti z neglasovnimi končnicami pri samostalniških iztočnicah oz. podiztočnicah je označena z dvema vezajema (--).

bábi -- ž, člov. (â) pog. babica, stara mama: *babi in dedi; Ko je babi kuhala kosilo, je dedi bral časopis* **E** (†)bába po zgledu (†)mámi

Z dvema vezajema (--) je označena tudi pregibnost z neglasovnimi končnicami pri pridevniških iztočnicah in iztočnicah oz. podiztočnicah v pridevniški rabi ter kraticah.

bíó -- [bijo] prid. (î) ki se pri pridelavi hrane nanaša na uporabo samo naravnih, organskih snovi;

organski (2): *bio vrt; bio hrana; bio kmetija; V bio pridelavi svetujejo le gnojenje s kompostom* – glej tudi *bio...* **E** ← nem., frc. *bio* iz (†)bio(lóški)

híphôp¹ -a in híp hôp -- -a m (î-ô) moderna plesna glasba, spremljana z ritmiziranim petjem, recitiranjem: *poslušati hiphop; koncert hiphopa; Danes poslušam mešanico hiphopa, rocka, popa in podobno* **E** ← agl. *hip hop* 'poskakovanje'

híphôp² -- v prid. rabi: *hiphop koncert; hiphop glasba; hiphop zasedba; Igrajo glasno mešanico metala in hiphop ritmov*

ÔVE -- m (ô) krat. vir energije, ki se zajema iz stalnih naravnih procesov, kot so sončno sevanje, veter, vodni tok, in ki se ne izčrpa; obnovljivi vir energije: *V prihodnjih sto letih bodo morali ÔVE povsem nadomestiti fosilna goriva* **E** po kratici *ÔVE* za *o(bnovljivi) v(ir) e(nergije)*

Kadar se pregibnost z neglasovnimi končnicami nanaša na dvobesedne iztočnice, je ta označena s dvojnim sklopom vezajev, prvi za prvo besedo, drugi za drugo besedo.

all inclusive -- -- cit. [ól inklúziú] v prid. rabi (ô-û) ki vključuje v ceno še dodatne storitve, dodatno hrano, pijačo: *all inclusive ponudba* in *ponudba all inclusive; Turčija in Tunizija sta privlačni zaradi ugodnih all inclusive programov, grški otoki pa zaradi zanimive zgodovine in utripa* **E** ← agl. *all-inclusive* iz *all* 'vse' + (†)inkluzívno

heavy metal¹ -- -a cit. [hêvi mêtal in metál] m (ê, ê; â) zvrst rokavske glasbe, za katero so značilni močno okrepljeni, agresivni zvoki; metal¹, težki metal: *igrati heavy metal; poslušati heavy metal; Čeprav med ljubitelji heavy metala prevladuje skoraj izključno črna barva, jih lahko označimo za zelo pisano družino* **E** ← agl. *heavy metal* iz *heavy* 'težek' in *metal* 'kovina'

heavy metal² -- -- v prid. rabi heavymetalni, heavymetalski, metal², metalski, težkometalni, težkometalski: *heavy metal festival; heavy metal klub; heavy metal skupina; Kot najstnik je igral bobne v heavy metal bendu*

Glagolskim besedam, ki so podane v iztočnicah in podiztočnicah v nedoločniški obliki, sta dodana oblika za prvo osebo ednine sedanjega časa in kvalifikator za vid, ki posredno označuje glagol. Kvalifikator za nedovršnost glagolskega dejanja je *nedov.*, za dovršnost *dov.*, dvovidski glagoli pa imajo *dov. in nedov. OZ. nedov. in dov.*

informatizirati -am *dov. in nedov.* (î) uvesti informacijske sisteme, tehnologije v delovanje česa: *informatizirati bolnišnice; informatizirati zdravstvo; Če bodo podjetja hotela preživeti, se morajo informatizirati, torej tudi znotraj začeti delovati po mreži* **E** ← nem. *informatisieren*, frc. *informatiser*, agl. *informatise* k (†)informácija

Nepregibne besedne vrste so zapisane v svoji edini obliki, sledi pa jim ustrezna besednovrstna oznaka. Označene so s kvalifikatorjema *prisl.* OZ. *medm.*

katérič *prisl.* (ĕ) izraža vprašanje po zadnji ponovitvi v zapovrstju: *Pravilen odgovor na vprašanje, katerič je bil izbor Slovenski avto leta, je štirinajstič* **E** (†)katéri!

òpa ^(SSKJ) *medm.* (ö) izraža začudenje: *Mislili smo si, opa, tukaj nas ljudje poznajo* **E** ← *hrv., srb. òpa* iz (†)hòp

Kvalifikator *cit.* (citatni zapis) je dodan iztočnicam tik pred izgovorom v oglatem oklepaju, kadar za slovenski knjižni jezik značilna zakonitost ujemanja med glasom in črko v iztočnici s citatnim zapisom ni uresničena (primerjaj tudi razdelek 2).

goncourt -a *cit.* [gonkúr -ja] *m, žv.* (û) nagrada za najboljše prozno delo preteklega leta v francoski književnosti, ki jo vsako leto podeljuje francoska akademija Goncourt: *prejeti goncourta; Če si napisal še tako dobro knjigo in ti jo je izdal manjši založnik, ki ga ni med četverico, nimaš nobenih, ampak resnično nobenih možnosti, da bi dobil goncourta* **E** ← *frc. goncourt* po nagradi *Prix Goncourt*, ki jo podeljuje *Société littéraire des Goncourt* 'Literarno združenje Goncourt', imenovano po ustanovitelju *Edmond Huot de Goncourtu* (1822–1896) in njegovem bratu *Julesu Alfredu Huot de Goncourtu* (1830–1870)

háski -ja in *husky* -ja *cit.* [háski] *m, žv.* (â) močen vlečni pes z gosto dlako: *Srce se ji trga, ko mora psa pasme haski oddati dobrim ljudem na deželo* **E** ← *agl. husky* ← *Ehuskemay* ali eskimsko *Huskemaw* 'eskimski'

2.2 Variantne iztočnice

Iztočnice besed, pri katerih so v rabi variantni zapisi, so povezane s kvalifikatorjem *in*. Registrirane so največ tri različice zapisa izhodiščne iztočnične oblike.

džêz ^(SSKJ) -- v prid. rabi (ĕ)

džêz balét -- -a in džêzbalét -a in jazz balét -- -a *cit.* [džêz] *m* (ĕ, ĕ) plesna tehnika, za katero je značilna improvizacija in vpliv džezovskih in drugih ritmov sodobne glasbe: *Ko je bila stara deset let, je redno obiskovala ure džez baleta*

Variantne iztočnice so dveh kategorij: pisne ali besedotvorne različice. Kot pisne različice so obravnavani citatni in podomačeni zapisi besede. Pri teh se zapis, ki je za dvojničnim kvalifikatorjem *in*, pojavi še kot kazalčna geselska beseda.

impeachment -a *cit.* [impíčment] in impíčment -a *m* (i) postopek odstavitve, odpoklica funkcionar-

ja zaradi očitkov, dvomov o ustreznosti njegovega dela: *Glasovanje je bilo tesno, saj so za prvi impeachment v evropski zgodovini potrebovali dve tretjini glasov v 141-članskem parlamentu* | *Impiement naj bi bili preložili zgolj zato, da bi poslanci temeljito pretehtali ves postopek glasovanja* **E** ← agl. *impeachment* iz *impeach* 'obtožiti, poklicati na odgovornost' ← stfrc. *empe(e)chier* 'ovirati, zadrževati' < poznolat. *impedicāre*

impičment ↑impeachment

Upoštevač načelni pogoj, da mora beseda v slovarju izhajati iz potrditve v uporabljenih virih, je na prvem mestu obravnavana v besedilnem korpusu *Nova beseda* pogosteje potrjena različica, kar pomeni, da so v slovarju ponekod v iztočnici izhodiščni citatni zapisi besede, drugod podomačeni.

jacuzzi -ja cit. [džakúzi] in **džakúzi** -ja m (û) manjši bazen z masažnimi šobami, navadno s toplejšo vodo: *Dodobra se je mogoče sprostiti predvsem v jacuzziju, ki je v kopalnici v pritličju* | *V dodatno ponudbo so vključili sprostitveni center s savno, džakuzijem in po naročilu tudi masažo* **E** ← agl. *jacuzzi* po imenu izdelka *Jacuzzi*[®] (od 1968) po ameriških bratih *Jacuzzi* italijanskega porekla, ki so od 1948 izdelovali črpalke za take bazene

karpáčo -a in **carpaccio** -a cit. [karpáčo] m (â) jed iz tankih rezin surovega mesa ali zelenjave, navadno z dodatkom olivnega olja, limoninega soka in parmezana: *goveji karpačo; jelenov karpačo; Karpačo naj v hladilniku počiva dve uri* **E** po italijanskem slikarju *Vittoreju Carpacciu* (†1526)

Kadar podomačena ali citatna oblika zapisa v rabi močno prevladuje, variantni zapis ni zabeležen.

kapučíno -a m (i) pijača iz kave in spenjenega mleka: *jutranji kapučino; Odložil je kapučino in vzela še zadnji košček krofa* **E** ← it. *cappuccino* iz *cappuccio* 'kapuca'

ollie -ja cit. [óli] m (ô) osnovni, nezahtevni skok pri rolkanju ali deskanju: *Temelj je ollie, skok, pri katerem desko odlepiš od tal* **E** po ameriškem skejterju *Alanu Gelfandu* (1968–) z vzdevkom *Ollie*

Kot besedotvorne različice so navedene možnosti eno- ali dvobesednega zapisa ter zapis z vezajem med sestavinama. Načeloma je na prvem mestu nerazdruženi zapis.

mákroukáz -áza in **mákro ukáz** -- -áza m (â-â â-á) rač. določeno zaporedje ukazov, ki jih pri večkratni uporabi istih opravil zaženemo z enim ukazom; makro¹: *Novejše različice pisarniških programov uporabnika vedno opozorijo na prisotnost makroukazov in mu prepustijo odločitev, ali bo dopustil njihovo izvajanje ali ne* **E** ↑mákro¹ + (†)ukáz

Če je razlika v pogostnosti očitna, daje slovar prednost pisavi, ki je prevladovala v času pisanja geselskega članka.

SÍM-kártica -e in kártica SÍM -e -- ž (î-â) majhna plastična kartica s čipom, ki se vloži v mobilni telefon in omogoča njegovo uporabo ter shranjevanje podatkov: *Vsi prodajalci SIM-kartic za predplačniške pakete mobilne telefonije morajo fotokopirati osebne dokumente kupcev* **E** ← agl. SIM, kratica za *s(ubscriber) i(dentity) m(odule)* 'modul za identifikacijo naročnika' + ↑kártica

3. Naglas in izgovor

3.1 Jakostni naglas

Jakostni naglas je označen na vseh iztočnicah, podiztočnicah in kazalkah, pri citatnem besedju pa je naveden med oglatima oklepajema pri izgovoru. Na kratkih samoglasnikih in polglasniku je zaznamovan s krativcem, na dolgih *i*, *a*, *u*, dolgih ozkih *e*, *o* in na *r* z ostrivcem ter na dolgih širokih *e*, *o* s strešico.

Naglašena *e* in *o* sta pred raznozložnim in istozložnim *j* oz. *v* označena s strešico.

narečjeslôvec -vca m, čl. (ô) strokovnjak za narečjeslovje; dialektolog ^{SSKJ}: *Fran Ramovš, slovenski jezikoslovec, narečjeslovec in imenoslovec, se je rodil 14. septembra 1890 in umrl 16. septembra 1952* **E** (↑)narečjeslôvje

Kjer je bil ugotovljen dvojnični naglas iztočnice, sta dvojnici povezani s kvalifikatorjem *in*. Kadar ima podomačena iztočnica naglasno dvojnico, je v kazalki vedno navedena le prva oblika.

drêsing -a in drésing -a in dressing -a dt. [drêsing- in drésing-] m (ê; ê) solatni preliv: *Solato zabelimo ali jo prelujemo z dresingom, tik preden jo postavimo na mizo, in listi bodo ostali čvrsti* **E** ← agl. dressing iz *dress* 'obleči, okrasiti, začiniti'

dressing ↑drêsing

Kadar je izgovor iztočnice izpisan le zaradi prikaza odpravljenega hiata ali izgovora črke *l* pred soglasnikom ali v izglasju, je jakostni naglas naveden na iztočnici.

emocionálac -lca [emocijonaləc] m, čl. (â) kdor ne skriva emocij oziroma svoja čustva javno izraža: *Pesnik je emocionalec, pisatelj mislec, zato je poezija terapija čustev, za zdravljenje misli pa je treba vzeti v roke roman* **E** univerbizirano iz *emocionálen člověk*

sámohranílec -lca [samohraniŭca] m, člov. (â-î)
 1. kdor sam skrbi za otroka, otroke: *Imeti oba starša je vedno dobra stvar, je pa družba že v veliki meri spremenila pogled na starše samohranilce*
 2. oče, ki sam skrbi za otroka, otroke: *Okoli petnajst odstotkov družinskih skupnosti v državi so mame samohranilke in njihovi otroci, le v treh odstotkih so samohranilci očetje* **E** (†)sámohranílka

3.2 Tonemski naglas

Podatek o tonemskem naglasu se nahaja v zaglavju slovarskega sestavka med okroglima oklepajema. Nizki ton je na dolgih samoglasnikih in na *r* označen z akutom (ostrivcem), na polglasniku z gravisom (krativcem); visoki ton pa na dolgih samoglasnikih in na *r* s cirkumfleksom (kupolo), na kratkih samoglasnikih in polglasniku pa z dvojnim gravisom (dvojnim krativcem). Ozka *e* in *o* sta označena s piko pod črko, široka pa nista posebej zaznamovana.

pófel -fla m (ó) pog., zlasti v sproščnem ožjem krogu kar je slabo, ničvredno, nekakovostno: *Za mlade bralce je dovolj dobro le vrhunsko, tudi zato, da se bodo pozneje znali zgražati nad poflom* **E** ← bav. nem. *Pofel* ← jidiš *bovl* 'ničvredno blago, stara šara' < srvnem. *povel*, *bovel* 'nižji sloj ljudi, sodrga' ← stfrc. *pueble*, *poblo* 'ljudstvo' < lat. *populus*

bòbstèza -e in bòb stèza -- -e ž (ò-à) umetno zgrajena proga za vožnjo z bobom: *Bobstezo bi se dalo narediti v Bohinjski Bistrici, kjer je nekoč že bila umetna sankiška proga* **E** (†)bòb + (†)stèzà

piškótek ^{SSKJ} -tka m (ô) podatek o uporabniku, ki ga spletni brskalnik shrani na računalniku ali drugi elektronski napravi za možnost nadaljnje uporabe; kuki (2): *Morda se bo kdo vprašal, kako spletni brskalnik ali strežnik vesta, kateri piškotek je pravi* **E** (†)piškót

Tonemske dvojnice, torej besede, ki jih del govorcev izgovarja z nizkim, del pa z visokim tonom, so označene z makronom.

andinízem -zma m (î) vzpenjanje na najvišje vrhove Andov: *predavanje o andinizmu; To je dokument o slovenskem planinstvu in alpinizmu v Argentini in Andih in zbornik o polstoletni zgodovini andinizma slovenskih izseljencev v Argentini* **E** po zgledu špan. *andinismo* iz imena gorstva *Andi* + (†)(alpi)nízem

Pri večnaglasnicah so tonemi povezani s stičnim vezajem. Kadar imajo vse osnovne oblike isti tonem, je ta zapisan samo enkrat, zapis pa se ravna po prvi navedeni obliki.

étnoglásba -e in étno glásba -- -e ž (ê-â) glasba, ki temelji na glasbeni tradiciji posameznih etničnih skupin; etno¹ (1), etnogodba (1): *festival etno-*

glasbe; Režiserka je dramo v verzih spremenila v fizično gledališče o neizpoljenih strasteh, močno oklestila dramsko dejanje in osebe, dodala izvirna kmetiška opravila in živo etnoglasbo na odru **E** ↑étno... + (↑)glásba

hčerinski ^{SSKJ} -a -o prid. (**i**) ki se nanaša na vsako od finančnih, gospodarskih enot, ki nastane iz osnovne, prvotne in ostane z njo povezana še naprej: *ustanoviti hčerinsko družbo; ustanoviti hčerinsko podjetje; Za razmere in poslovanje v državnih bankah in njihovih hčerinskih bankah v tujini so pred slovenskimi davkoplačevalci odgovorni predvsem finančni ministri kot predstavniki lastnice – države* **E** (↑)hčérin

Če je katera od osnovnih oblik naglašena drugače kot iztočnica, je tonem naveden za vsako obliko posebej.

naslovljiv -a -o prid. (**i í i**) rač. iz katerega lahko procesor prebere ali vanj zapiše podatek: *Piksel predstavlja najmanjšo naslovljivo enoto slike, ki se jo lahko prebere ali nariše* **E** (↑)naslovíti

Presledek ločuje tudi tonemski naglas osnovnih oblik od tonemskega naglasa neosnovnih oblik, in sicer tudi pri tistih večbesednih enotah, kjer se tonem v neosnovnih oblikah spremeni zgolj pri drugi oz. zadnji navedeni podiztočnični enoti. Pri dvo- ali večbesednih zvezah toneme posameznih enot ločuje vejica.

nabòr ^{SSKJ} -òra m (**ò ó**) **1.** uradni postopek za ugotovitev sposobnosti športnikov za igranje v moštvu, ligi: *Vnela se je vroča razprava o tem, kdo bi bil na letošnjem naboru za ligo NBA prvi izbor, če bi se seveda vsi trije športniki odločili, da bodo študij zapustili po prvem letu in se zapisali profesionalni košarki* **2.** navadno z roditeljskim urejena množica: *pester nabor; nabor podatkov; nabor znakov; Trenutni zavarovalni rezultati so tudi posledica prenizkih premij, prevelike škodne pogostosti ali preširokega nabora storitev* **E** < *naborъ iz (↑)nabrátí

balástni ^{SSKJ} -a -o prid. (**â**)

balástna snòv -e -í ž (**â, ô î**) nav. mn., kem. vlaknata ogrodna snov rastlinskih celičnih sten; vlaknina ^{SSKJ}: *Pojemo premalo balastnih snovi, ki jih poleg sadja in zelenjave vsebujejo polnozrnatni žitni izdelki, in bistveno preveč maščob*

Če se v neosnovni obliki večbesedne podiztočnične zveze spremeni tonemski naglas prve navedene enote, je tonem neosnovne oblike ločen od tonemov osnovnih oblik s podpičjem.

dán ^{SSKJ} dnéva m (**â ê**)

dán odprtih vrat dnéva -- -- m (**â, î, á; ê**) predstavitev dela, načina življenja, delovanja kake ustanove na kraju samem na določen dan: *Skrbel je za publiciteto, fotografiral in pisal o rastlinah, prirjeval dneve odprtih vrat vrtnarije in tako širil glas o svojem delu*

Podpičje ločuje tudi različna tonemska tipa naglasnih dvojnic.

evalvácijski -a -o in evalvacíjski -a -o prid. (á; î)
ki se nanaša na evalvacijo: *evalvacíjska komisija; evalvacíjska študija; Poleg nalog, ki jih je opravljal doslej, bo prevzel tudi vlogo evalvacíjskega organa*
E (↑)evalvácija

Tonemski naglas ni naveden pri podiztočnicah s kvalifikatorjem v prid. rabi, saj je ta enak tonemskemu naglasu iztočnice.

brik¹ -a m (î) embalaža v obliki kvadra za tekočine: *Jabolčni sok brez dodanega sladkorja, pakiran v brik* **E** ← agl. *bri(c)k*, skrajšano iz imena izdelka *Tetra Brik*[®] švedskega proizvajalca Tetra Pak (od 1963), iz *brick* 'opeka'

brik² -- v prid. rabi: *Podjetje je na prodajne police poslalo sokove v litrski brik embalaži*

3.3 Izgovor

Pri izgovorjavi posameznih besed je treba upoštevati zvonečnostne premene, osnovna pravila o izgovoru slovenskih zvočnikov in drugih soglasnikov ter izgovoru *e*-ja kot polglasnika. Izgovor vseh drugih izgovorno težje predvidljivih ali nepredvidljivih besed je v celoti izpisan za oblikoslovnimi končaji med oglatima oklepajema.

Levostični vezaj med oglatima oklepajema v izglasju besede zaznamuje izgovor zadnjega soglasnika v položaju pred samoglasnikom.

hearing -a čit. [hírɪŋ-] m (î) predstavitev kandidata za določeno visoko politično funkcijo v obliki zaslivanja: *opraviti hearing; parlamentarni hearing; Upam, da ste te moje pripombe, ki sem vam jih dal že na hearingu, dobronamerno sprejeli* **E** ← agl. *hearing* iz *hear* 'slišati, poslušati'

Pri citatnem besedju je med oglatima oklepajema poleg izgovora naveden tudi jakostni naglas in morebitne naglasne dvojnice, ki so povezane s kvalifikatorjem in. Kadar je tovrstna iztočnica dvobesedna, se pri dvojničnem prikazu izgovora ponovi zgolj tisti del iztočnične enote, ki izkazuje dvojnično naglaševanje.

haiku¹ -ja čit. [hajkú in hájku] m (û; â) lit. pesem iz treh verzov po pet, sedem in pet zlogov, ki zgoščeno prikazuje trenutek iz narave, povezan z dogajalnji v človekovi notranjosti: *pisanje haikujev; Haiku je čisti izraz razpoloženjskega stanja* **E** ← agl. *haiku* ← jap. *haiku*, skrajšano iz *hai(kai no) ku* 'del pesnitve, sestavljene v pesniški obliki haikai'

heavy metal¹ -- -a čit. [hêvi mêtal in metál] m (ê, ê; â) zvrst rokavske glasbe, za katero so značilni močno okrepljeni, agresivni zvoki; *metal*¹, težki me-

tal: *igrati heavy metal; poslušati heavy metal; Čeprav med ljubitelji heavy metala prevladuje skoraj izključno črna barva, jih lahko označimo za zelo pisano družino* **E** ← agl. *heavy metal* iz *heavy* 'težek' in *metal* 'kovina'

Kadar ima iztočnica več osnovnih oblik, je izgovor izpisan le enkrat, zapis pa se ravna po prvi navedeni obliki.

biokmèt -éta in bío kmèt -- -éta [bijokmet] m, člov. (î-ê î-ê) kmet, ki se ukvarja z biokmetovanjem: *Če želi biokmet svoje proizvode prodati, mora biti skrben računovodja – natančnejši od svoje konvencionalne konkurence* **E** ↑bíó... + (↑)kmèt

Dvobesedne iztočnice, katerih druga sestavina je domača beseda, imajo naveden zgolj izgovor izgovorno nepredvidljive enote.

alzheimerjeva bolézen -e -zni in Alzheimerjeva bolézen -e -zni cit. [álchajmerjeva] ž (â, ê) med. degenerativna bolezen, ki povzroča odmiranje živčnih celic; alzheimer: *zboleti za alzheimerjevo boleznijo; nastanek alzheimerjeve bolezni; bolnik z alzheimerjevo boleznijo; Pri nekaterih boleznih, denimo pri alzheimerjevi bolezni ali po možganski kapi, je pomoč svojcev dragocena in neizogibna* **E** po nemškem nevrologu in nevropatologu Aloisu Alzheimerju (1864–1915)

Izgovor, ki je naveden za iztočnico, velja tudi za podiztočnične enote.

ambientálni -a -o [ambijentalni] prid. (â) ki pripada ambientu, ga ustvarja: *ambientalna osvetlitev; Premišljeno izbrane oblike in ambientalna svetloba, izbrani in usklajeni dodatki lahko prostorske omejitve spremenijo v prijeten ambient* **E** (← it. *ambientale*) iz (↑)ambiènt

ambientálna glásba -e -e ž (â, â) nevsiljiva zlasti elektronska instrumentalna glasba brez udarjenega ritma, namenjena ustvarjanju prijetnega razpoloženja: *Pod drevesa bodo namestili ležalnike, viseče mreže, uredili bodo tudi knjižnico na prostem z ambientalno glasbo in gostinsko ponudbo*

símpel¹ -- in simple -- cit. [símpøl] prid. (î) pog., zlasti v sproščnem ožjem krogu enostaven, preprost: *V svojem notranjem bistvu je simpel zgodba, ki se vedno znova ponavlja* **E** ← agl. *simple* ← stfrc. *simple* < lat. *simplex*

símpel² in simple prisl. (î): *Njej se zdi vse simpel*

Kadar je v citatno zapisani besedi naglasno znamenje sestavni del zapisa besede, so podatki o naglasu in izgovorjavi prav tako navedeni med oglatima oklepajema.

prêt-à-porter¹ -ja cit. [prêtaporté -êja] m (ê-ê ê-ê) obl. linija nosljivih konfekcijskih oblačil znanih

modnih oblikovalcev kot nasprotje unikatnim oblačilom visoke mode: *Modna oblikovalca sta debitirala s kolekcijo visoke mode in se šele nato posvetila prêt-à-porterju* **E** ← frc. *prêt-à-porter* 'pripravljen za nošnjo' iz *prêt* 'pripravljen' + (†)à + *porter* 'nositi'

Pika pod nenaglašenima črkama *e* in *o* pri prikazu izgovora označuje ozka nenaglašena samoglasnika.

EKG -- in -ja [ɛkagé -êja] m (ê ê) krat. **1.** snemanje, zapisovanje razlik v električnih potencialih v srčni mišici prek elektrod na različnih delih telesa; elektrokardiografija: *naprava za EKG; Ko opravite EKG in zdravnik ugotovi, da je ta normalen, obsežne dodatne preiskave navadno niso potrebne* **2.** naprava za snemanje, zapisovanje razlik v električnih potencialih v srčni mišici; elektrokardiograf^{SSKJ}: *Denar bo bolnišnica porabila za nakup EKG za otroke in mladostnike, saj želijo boleznj srca in ožilja, ki so glavni vzrok smrti pri odraslih, preprečevati že v zgodnji mladosti* **3.** grafični prikaz razlik v električnih potencialih v srčni mišici; elektrokardiogram^{SSKJ}: *Zdravniki so jo pregledali, posneli EKG in vzeli kri* **E** kratica za (†)e(léktro)k(ardio)g(rám)

Kvalifikator *in* med oglatima oklepajema uvaja dvojnični izgovor iztočnice. Kjer ima iztočnica več pomenov, se zapis izgovora črke *l* pred soglasnikom nanaša na tiste pomene, ki izkazujejo podspol človeškost.

preprečeválec -lca [in preprečevaŭca] m (â) **1.** člov. kdor kaj preprečuje: *preprečevalec korupcije; Svoboda in odprtost sta precej bolj učinkovita preprečevalca brezvladja kot nadzor* **2.** snov, sredstvo, ki kaj preprečuje: *To zdravilo spada med preprečevalce astmatičnega vnetja* **E** (†)preprečeváti

Izgovor ni naveden pri podiztočnicah s kvalifikatorjem v prid.rabi., saj je ta enak izgovoru iztočnice.

inkjet¹ -a cit. [ingdžet] m (î) tiskalnik, pri katerem se barva nanaša z brizganjem; brizgalnik, brizgalni tiskalnik: *Z inkjetom je natisnil fotografije z izleta* **E** ← agl. *inkjet* iz *ink* 'črnilo' + *jet* 'brizgati'

inkjet² -- v prid.rabi brizgalni: *inkjet tehnologija* in tehnologija inkjet; *Inkjet tiskalnike odlikuje visoka kakovost izpisa*

4. Pomenskorazlagalni in sinonimni razdelek s kvalifikatorji

Za zaglavjem iztočnice ali besednozvezne podiztočnice stoji glavna pomenska razlaga, ki je v pokončnem tisku in se konča z dvopičjem.

migrénik -a m, čl. (ě) kdor ima migreno: *Večina izkušenih migrenikov dobro ve, da se je najbolje čim prej umakniti v miren in zatemnjen prostor ter poskušati zaspati* **E** (†)migréna

nakládní ^(SSKJ) -a -o prid. (ā) ki je v zvezi z naklado publikacij: *najbolj nakladne knjige; Pravzaprav se o povsem natančnih nakladnih številkah literature za otroke ne moremo pogovarjati, ker statistični zavod že nekaj let tega podatka ne spremlja* **E** (†)nakláda

nakládna revíja -e -e ž (ā, î) revija, katere obstoj je odvisen od naklade: *Specializirane revije so težko nakladne revije*

Pomenskorazlagalni razdelek se konča s podpičjem, kadar ima beseda sinonime.

naravovárstvenica -e ž, čl. (ā) ženska, ki si poklicno ali ljubiteljsko prizadeva za varstvo narave; okoljevarstvenica: *Čeprav je poklicna državna naravovarstvenica že pred več kot desetletjem opozarjala na škodljive vplive in posledice neurejenega plezalstva, pristojno ministrstvo ni storilo praktično ničesar* **E** †naravovárstvenik

Razlage nimajo tiste prislovne in konverzne izpridevniške podiztočnice, kjer je ohranjena pomenska povezava z izhodiščno iztočnico.

nèprofitni -a -o prid. (ě-î) ki nima namena ustvarjati dobička, profita: *neprofitna najemnina; neprofitno stanovanje; neprofitno založništvo; Naši člani plačujejo letno članarino, mi pa delujemo kot neprofitna organizacija* **E** (†)ně... + (†)profiten

nèprofitno prisl. (ě-î): *Nevladne potrošniške organizacije bodo morale delovati neprofitno, neodvisno, strokovno, ob pomoči članstva in ne zgolj z državnimi subvencijami*

mákro¹ -a m (ā) rač. določeno zaporedje ukazov, ki jih pri večkratni uporabi istih opravil zaženemo z enim ukazom; makroukaz: *Ker makre lahko poženemo s poljubno kombinacijo tipk, je postala hitrost iskanja besed v slovarju odvisna v glavnem od hitrosti diska in procesorja in ne toliko od tipkarskih sposobnosti* **E** ← agl. macro, skrajšano iz macroinstruction iz (†)makro... + (†)instrúkcija

mákro² -- v prid. rabi: *makro način in način makro; Če želite preizkusiti delovanje makro programa, odprite datoteko, ki vsebuje hiperpovezave, in pritisnite kombinacijo tipk Alt in F8 – glej tudi mákro...*

Orientacijske iztočnice, ki kažejo na nove besedotvorne oblike, nimajo razlage, saj prvi del zložen ohranja pomenski obseg orientacijske iztočnice v SSKJ.

video...^{SSKJ} prvi del zložen (î): *videodisk; videofilm; videokamera; videoumetnik* – glej tudi *video*² **E** ← agl. *video* iz ↑*video*(grám), (†)↑*video*(kaséta), (†)↑*video*(rekórder)

Kadar ima beseda več pomenov, so razlage posameznih pomenov oštevilčene z arabskimi številkami v krepkem tisku.

nèdrsečí -a -e prid. (ě-ě) **1.** ki ne drsi: *čevlji z nêdrsečim podplatom; Ohišje je izdelano iz kovine in ni obdano z nêdrsečim materialom* **2.** na katerem ne drsi: *nêdrseča keramika; Obnovili so cestišče in ga preplastili z nêdrsečim asfaltom, na novo so uredili celotno komunalno infrastrukturo, napeljali optični kabel in plinsko napeljavo* **E** (†)nè... + (†)drséti

Manjši pomenski premik je naveden kot podpomen v okviru nadrejenega pomena. Uvajata ga poševnici.

kájtar -ja m, člov. (â) kdor kajta: *Zaradi sunka vetra je kajtar hitro lahko na kakem neprimernem mestu // športnik, ki se ukvarja s kajtanjem: Namibijo je zapustil kot 16. najhitrejši kajtar na planetu* **E** †kájrtati

naspréjati -am dov. (ê) s pršenjem nanesti, zlasti kaj v obliki spreja, na kaj; napršiti^{SSKJ}: *Po rekonstrukciji dlani so zdravniki celice darovane kože nasprejali na prste // narisati, zlasti grafit, s sprejem na kaj: Aktivistu se je po dveh urah plavanja v temi uspelo prebiti do oporišča in na eno izmed podmornic nasprejati pomenljiv napis* **E** †spréjati

Pomenske razlage sledijo tradiciji predstavitve v SSKJ. Pri stavčnočlenskih besednih vrstah so razlage oblikovane nestavčno in so večinoma pomenskosestavinske, v okviru besednih družin pa se razlage posameznih besed opirajo na razlage ključnih besed in so sklicevalne, redko tudi sinonimne.

1. Pomenskosestavinske razlage:

odtegnítev^{SSKJ} -tve ž (î) med. ukinitév uživanja zdravila, alkohola, tobaka, mamila pri zasvojenju: *sindrom odtegnitve; Odtegnitev droge včasih povzroči hudo reakcijo* **E** †odtegníti

odvísnik^{SSKJ} -a m, člov. (î) kdor je odvisen od česa, zlasti mamil; odvisnež: *odvisnik od mamil; center za pomoč odvisnikom; zdravljenje odvisnikov; Odvisnik je in preprodaja mamila* **E** (†)odvísen

odtegníti^{SSKJ} in odtégniti^{SSKJ} -em dov. (î; ê ê) med. ukiniti uživanje zdravila, alkohola, tobaka, mamila pri zasvojenju: *V ljubljanskem centru za zdravljenje in preprečevanje odvisnosti so pacientu, ki*

se je pretepal pred vhodom, odtegnili metadon **E** (†) **tegniti**

okúžen ^{SSKJ} -a -o prid. (û) **1.** ki ga prizadene računalniški virus: *okuženi računalnik; okužena datoteka; Filter preprečuje širjenje virusa do naših uporabnikov in razširjanje okužbe v primeru, da je okužen sistem uporabnika klicnega dostopa* **2.** ekspr. ki zaradi predhodne vpletenosti, že izdelanega mnenja o določeni sodni zadevi ne sme sodelovati v z njo povezanem sodnem procesu: *okužen sodnik; Sodbo celjskega sodišča, s katero je bil maja lani obsojen na osem let in pol zapora, je višje sodišče razveljavilo, ker je bil sodni senat okužen s podatki iz predkazenskega postopka* **E** (†)okúžiti

2. Sklicevalne razlage:

odtegnítveni -a -o prid. (î) med. ki je v zvezi z odtegnítvijo: *odtegnítveni simptomi; odtegnítveni sindrom; Pri nenadni prekinitvi zdravlil lahko pride do močnih odtegnítvenih znakov* **E** †odtegnítev

odvisniški -a -o prid. (î) ki se nanaša na odvisnike: *odvisniška sla; Po prihodu iz zapora je padel v odvisniško krizo* **E** †odvisnik

okvárjati -am nedov. (á) povzročati okvaro: *Pred vsako načrtovano presaditvijo katerega koli organa izvedemo preizkus, s katerim ugotovimo, ali so v serumu bolnika protitelesa, ki okvarjajo celice dajalca* **E** (†)okváríti

omréženost -i ž (ë) lastnost, značilnost omrežnega: *globalna omreženost; O varnosti danes pišemo že na vsakem koraku, o njej se pogovarjamo takoj, ko pogovor nanese na omrežja in omreženost* **E** †omréžiti

3. Sinonimne razlage so predvidene le za splošno znane besede, ki so obenem zvrstno označene, in prevzete besede, ki imajo že ustaljene slovenske sinonime:

bějba -e ž, člov. (ë) pog. mlada ženska, dekle: *huda bejba; Seksi bejba in blond tip snemata nov video-spot* **E** ← agl. *babe*, prvotno 'majhen otrok'

bodyguard -a cit. [bôdigárd-] in bôdigárd -a m, člov. (ô-â) **telesni stražar**: *Za njihov popolni mir oziroma klavzuro pa so pred vsakimi vrati skrbeli najmanj trije bodyguardi | Lastnikov bodigard je čofnil po nosu enega od najemnikov lokala* **E** ← agl. *bodyguard* iz *body* 'telo' + *guard* 'stražar'

Pri prislovih in besednih vrstah, katerih denotat je govorno dejanje, je razlaga oblikovana stavčno in je pomensko-funkcijska.

famózn prisl. (ô) ekspr. **1.** izraža splošno priznano veliko vrednost ali veljavo: *Erazem Rotterdamski,*

avtor *Hvalnice norosti, je famozno rekel, da je v deželi slepih kralj ta, ki ima vsaj eno oko* **2.** izraža preseganje stvari svoje vrste po pomembnosti, kakovosti; odlično ^{SSKJ}. *V sodbi je cel kup formulacij, ki se mi zdijo sporne, a moram priznati, da so famozno formulirane* **E** (†)famózen

òpla ^{SSKJ} medm. (ò) izraža začudenje, presenečenje: *Opla, kaj pa se dogaja?* **E** (†)hòpla

4.1 Kvalifikatorji in kvalifikatorska pojasnila

Zvrstno zaznamovane besede in zveze so v pomenskem razdelku slovarja označene. Na strokovno področje rabe besede kažejo terminološki kvalifikatorji, ki uporabnika obveščajo, s katerega področja prihaja termin v splošno rabo, npr. iz ekonomije, računalništva itd. Na družbeno rabo besede kažejo socialnozvrstni kvalifikatorji, ki označujejo, da je beseda značilna za pogovorno izrazje ali interesne govorice. Poudarjeno preneseno rabo in osebni odnos ali razmerje do poimenovanega kažejo ekspresivni kvalifikatorji, npr. slabšalno. Poleg teh kvalifikatorjev so v pomenskorazlagalnem razdelku še slovnični kvalifikatorji (člov., živ., nedov., nav.mn.) in druga kvalifikatorska pojasnila (primerjaj razdelek 2.1).

Kvalifikatorji v slovarju so:

- Terminološki kvalifikatorji

Ti so načeloma povzeti po SSKJ; nekateri so zgolj drugače poimenovani; pojavljanje novih kvalifikatorjev glede na SSKJ je v spodnjem abecednem seznamu posebej označeno z zvezdico: agr. (agronomija), astrol. (astrologija*), astron. (astronomija), biokem. (biokemija*), biol. (biologija), bot. (botanika), ekol. (ekologija*), ekon. (ekonomija), elektr. (elektrotehnika), farm. (farmacija, farmakologija), filoz. (filozofija), fin. (finančništvo), fiz. (fizika), gradb. (gradbeništvo), jezikosl. (jezikoslovje), kem. (kemija), lit. (literarna teorija, literarna zgodovina), med. (medicina), navt. (navtika, pomorstvo), obl. (oblačilna stroka), polit. (politika), pravn. (pravo), psih. (psihologija), psiht. (psihijatrija), rač. (računalništvo*), rel. (religija), teh. (tehnika), tekst. (tekstilna stroka), trg. (trgovina), um. (umetnost, umetnostna zgodovina), vet. (veterina), zal. (založništvo), zool. (zoologija), šol. (šolstvo), šport. (šport).

- Socialnozvrstni kvalifikatorji

Pri teh se slovar odmika od SSKJ. Kvalifikator pogovorno (pog.) je širši kot v SSKJ in označuje besedo, pomen ali zvezo, značilno za govorjeni jezik, v zapisih pa uporabljeno zlasti v nestrokovnih revijah. Tudi pri označevanju interesnih govoric so kvalifikatorji glede na SSKJ spremenjeni. Kvalifikator žargonsko ne nastopa samostojno, ampak vedno v kombinaciji z ustreznim terminološkim kvalifikatorjem (npr. film. žarg.) in tako označuje strokovno pogovorno leksiko, ki ni znana širšemu krogu, temveč predvsem poznavalcem področja. Besede, značilne za interesno govorico, vezano na določeno starostno skupino in zasebne govorne položaje, imajo kvalifikatorju pogovorno za vejico pripisano kvalifikatorsko pojasnilo: pog., zlasti v sproščnem ožjem krogu. V spodnjem seznamu so v slovarju uporabljeni socialnozvrstni kvalifikatorji navedeni po abecedi:

alp. žarg. (alpinistični žargon), film. žarg. (filmski žargon), glasb. žarg. (glasbeni žargon), pog. (pogovorno),

pog., zlasti v sproščenem ožjem krogu (pogovorno s pripisanim kvalifikatorskim pojasnilom), polit. žarg. (politični žargon), pravn. žarg. (pravniški žargon), rač. žarg. (računalniški žargon), teh. žarg. (tehniški žargon), šport. žarg. (športni žargon).

- **Ekspresivni kvalifikatorji**

Za označevanje odnosa ali razmerja do poimenovanega so v slovarju uporabljeni trije kvalifikatorji, kar je odmik od SSKJ (primerjaj SSKJ, Uvod, Ekspresivni kvalifikatorji). Poleg poudarjene prenesene rabe kvalifikator ekspresivno označuje besedo, pomen ali zvezo, ki je čustveno zaznamovana. Kvalifikator slabšalno se nanaša na besedo, pomen ali zvezo, ki izraža izrazito odklonilen odnos do poimenovanega. Besedam, ki so širše družbeno nesprejemljive za vsakdanje komuniciranje, je pripisan kvalifikator vulgarno:

ekspr. (ekspresivno), slabš. (slabšalno), vulg. (vulgarno).

Iztočnice, ki so označene kot krajšave (krat. za kratice in okrajš. za okrajšave), in citatno zapisane besede (cit.) nimajo terminoloških, socialnozvrstnih ali čustvenostnih oznak.

output^(SSKJ) -a cit. [áutput] m (â) količina česa, kar je izdelano, narejeno z ročnim, strojnim, umskim delom; izložek: *kulturni output; raziskovalni output univerze; znanstveni output; Če bodo vsi v verigi dobaviteljev samo nižali cene, se bo nižal tudi output, večala brezposelnost, skratka, ekonomsko se bo nazadovalo* **E** ← agl. *output* 'proizvodnja, produkcija' iz *out* 'ven, iz' + *put* 'položiti, spraviti'

PC -ja [písi in pečé -êja in pácâ] in písi -- m (î-î; ê ê; ã) krat. računalnik z operacijskim sistemom za enega uporabnika; osebni računalnik: *datotečni sistem PC-ja; Podjetje bi še vedno izdelovalo izvorni PC* **E** ← agl. *PC*, kratica za *p(ersonal) c(omputer)* 'osebni računalnik' iz (↑)personálen in (↑)kompjúter

V zvrstno označenih iztočnicah kvalifikatorji stojijo tik za zaglavjem pri enopomenskih besedah in zvezah ter pri večpomenskih besedah in zvezah, kadar se te nanašajo na vse v slovarskem članku obravnavane pomene.

kodírník -a m (î) rač. program, ki kodira podatke, informacije: *kodírník mp3; Pri večji kakovosti je stiskanje počasnejše, saj bo kodírník posnetek analiziral natančneje* **E** (↑)kodírati

iskálník^(SSKJ) -a m (â) rač. **1.** spletna stran ali polje na spletni strani za iskanje informacij, spletnih strani: *vpisati besedo v iskalnik; internetni iskalnik; spletni iskalnik; Zmogljiv iskalnik omogoča obiskovalcem iskanje informacij po različnih kriterijih: po ključnih besedah ali imenu podjetja, po kraju, po vrsti turistične ponudbe in po datumu* **2.** program, ki na internetu, računalniku najde iskane informacije, podatke: *datotečni iskalnik; Zaradi visoke hitrosti iskanja podatkov je uporaba namiznih iskalnikov postala prijetna in predvsem koristna* **E** (↑)iskálen

Kvalifikatorji stojijo med številko pomena (ali oznako za podpomen //) in razlago, kadar veljajo do naslednjega enakovrednega številsko označenega pomena, vodilke, etimološkega razdelka ali konca sestavka.

borélija -e ž (ĕ) **1.** *biol.* spiralasta bakterija iz rodu *Borrelia*: *V različnih raziskavah so ugotovili, da je v Sloveniji z borelijami okuženih od 11 do 82 odstotkov klopov* **2.** bolezen, ki se prenaša s piki klopa, okuženega z bakterijo borelijo; borelioza, lymška bolezen, lymška borelioza: *zboleti za borelijo; Zdravljenje borelije v akutni fazi dokaj uspešno izvaja uradna medicina, in sicer z bolnišničnim zdravljenjem z antibiotiki* **E** ← nlat. *Borrelia* po francoskem bakteriologu *Amédéeju Borrelu* (1867–1936)

béta... prvi del zloženka (ĕ) **1.** razvojen, nedokončan, nedovršen: *betafaza; betaverzija* **2.** *med.* ki se nanaša na označevanje položaja atoma ali atomske skupine v molekuli: *betablokator; betakaroten* – glej tudi **béta** **E** †**béta**

spodbujevalec ^(SSKJ) -lca m (â) **1.** kar kaj spodbuja: *spodbujevalec razvoja; Vonj in zvok sta dva izredno močna spodbujevalca čustev spominjanja* **2.** *med.* priprava, ki z električnimi impulzi spodbuja bitje srca; spodbujevalnik ^(SSKJ): *Ko je diagnoza jasna, je tudi odločitev zdravnikov, ali je bolnik upravičen do vstavitve srčnega spodbujevalca ali defibrilatorja, lažja* **E** (†)spodbújati

govêji ^(SSKJ) -a -e prid. (ĕ)

govêja glásba -e -e ž (ĕ, â) *ekspr.* narodno-zabavna glasba: *vrteti govejo glasbo; Ko sem te glasbenike prvič poslušal, sem vedel, da vsakršna slaba misel o goveji glasbi zanje ne velja*

govêja spongifórmna encefalopatija -e -e -e ž (ĕ, ô, î) *vet.* nevarna bolezen zlasti goveda, ki prizadene možgane in se prenaša tudi na človeka; bolezen norih krav, bovina spongiformna encefalopatija, BSE, nore krave: *Goveja spongiformna encefalopatija se na človeka prenaša z uživanjem govedine*

Kadar ima beseda, pomen ali zveza več kvalifikatorjev, slovničnemu kvalifikatorju sledi terminološki ali socialnozvrstni ali ekspresivni kvalifikator.

podlúbnik -a m, živ. (û) *nav. mn., zool.* hrošč, ki živi pod lubjem ali v lesu: *smrekov podlubnik; napad podlubnikov; zatiranje podlubnikov; V zavodu še opozarjajo, da podlubniki niso problematični le v gozdovih, temveč tudi v skladiščih lesa in na žagah* **E** iz *podlúbni* iz *pod lúbom*

kôkica -e ž (ô) *nav. mn., pog.* razpočeno in napihnjeno zrno koruze pokovke; pokovka (2), popkorn (1): *Kokice so hitra hrana, ki jo zobaš ob gledanju lahkotnih zgodbic* **E** ← *hrv., srb. kôkica* iz (†)kôka

zgúbar -ja m, člov. (û) *ekspr.* neuspešen človek: *Moža-*

kar je popoln zgubar, ki se mu je ponesrečilo prav vse, česar se je v življenju lotil **E** (†)izgúbar

koréktor ^(SSKJ) -ja m (č) **1.** kar kaj popravlja, korigira: *Vsekakor je študentsko delo tisti velik socialni korektor, ki omogoča študentom, da lahko študirajo* **2.** ličilo, ki zakrije kožne nepravilnosti, navadno na obrazu: *Na temeljito očiščeno kožo najprej nanesemo ustrezno dnevno kremo, nato pa uporabimo korektor* **3.** člov., šport. igralec pri odbojki, ki zlasti z napadom skrbi, da so posledice napak drugih igralcev njegove ekipe čim manjše: *reprezentančni korektor*; *Na pomladnem pokalu so ga razglasili za najboljšega korektorja na turnirju* **E** ← nem. *Korrektor*, agl. *corrector* ← lat. *corrector* iz (†)korigirati

izbirni ^(SSKJ) -a -o prid. (î)

izbirna vsebina -e -e ž (î, î) nav. mn., šol. obvezna šolska ali zunajšolska dejavnost, ki si jo učenec sam izbere izmed ponujenih dejavnosti in omogoča pridobivanje takih znanj in spretnosti, ki zadovoljujejo učenčeve individualne želje in zanimanja: *ponuditi izbirne vsebine*; *obvezne izbirne vsebine*; *delavnice v okviru izbirnih vsebin*; *Dijak, ki namerava izobraževanje končati s srednjo šolo, se odloči za izbirne vsebine, iz katerih se pripravlja na zaključni izpit*

Kadar kvalifikatorji ne zadostujejo za opredelitev besede, zveze ali pomena, jim sledi kvalifikatorsko pojasnilo, ki natančneje opredeljuje:

1. čas in/ali okolje, v katerem živi beseda;

nindža -e m, člov. (î) **1.** v srednjeveški Japonski bojevnik, ki mojstrsko obvlada borilne veščine, z nenavadno telesno spretnostjo in sposobnostjo biti neopažen, izurjen za vohunstvo: *japonski nindže*; *Obiskovalci lahko spremljajo tudi snemanje filmov in televizijskih dram in se fotografirajo v obleki samuraja ali nindže* **2.** kdor obvlada te veščine: *uriti se za nindžo*; *Kot nindže poznajo vse skrivnosti borilnih veščin in svoje znanje s pridom uporabljajo v boju proti zlu* **E** ← agl. *ninja* ← jap. *ninja* iz *nin* 'vztrajati' + *sha* 'oseba'

sfórjavec -vca m, člov. (ô) v Bosni in Hercegovini v letih od 1996 do 2004 pripadnik mednarodnih mirovnih sil SFOR: *V noči s četrta na petek je 50 sforjevcev z več oklepnicami in terenskimi vozili obkolilo poslopje s petimi vhodi v banjaški naselju Borik* **E** iz agl. kraticice *SFOR* za *S(tabilization) For(ce)* 'stabilizacijska sila'

našpônan -a -o prid. (ô) pog., zlasti v sproščenem ozjem krogu **1.** napet, nategnjen: *našponan jermen*; *Na stara leta se bo lahko hvalila, kako lepo postavo in na-*

šponano kožo je imela **2**, ki je v stanju razvnetosti, vznemirjenosti: *Pričakovanja za drugi album so bila našponana do skrajne možne točke* **3**, zvišan, dvignjen, povečan: *V državah, kjer imajo cene tobачnih izdelkov zelo našponane, se hitro razvija tihotapljenje cigaret iz dežel, kjer so ti izdelki poceni* **4**, ki ima, vsebuje veliko točk, sestavin: *našponan program*; *Bolj našponan urnik bi verjetno sploh ne bil več izvedljiv* **E** †našpónati

2. način, po katerem je treba razumeti razlago;

zómbi -ja m (ô) **1**. živ., po nekaterih verovanjih mitološko bitje, ki je s pomočjo magije oživel, v filmih pogosto upodobljeno kot razpadajoče bitje, ki deluje pod nadzorom koga: *Zli vudujski čarovniki, ki se ukvarjajo s črno magijo, naj bi s svojim čarobnim napitkom zakrivili nastanek zombijev* **2**. člov., ekspr. kdor je počasen v svojih reakcijah, brezvoljen in neobčutljiv na dogodke v okolici: *Je zombi na dveh nogah, ki dela dve, tri ali več zapored* **E** ← agl. *zombie*, verjetno iz nekega zahodnoafriškega jezika

3. rabo določene besede; na tem mestu so lahko tudi slovnični kvalifikatorji (navadno množina, človeškost, živost, nedovršnost ...).

níša ^(SSKJ) -e ž (î) navadno v zvezi tržna niša priložnost za prodajanje določenega izdelka, storitve, ki se še ne pojavlja na trgu: *Podjetniki so izkoristili dosežke sodobne tehnologije, ki je odprla številne tržne niše z visoko dodano vrednostjo* **E** ← nem. *Nische* ← frc. *niche* iz stfrc. *nichier* 'gnezdit'

nabòj ^(SSKJ) -òja m ed. (ô ó) navadno s prilastkom izrazita naravnost, usmerjenost: *čustveni naboj*; *politični naboj*; *tekmovalni naboj*; *Razpoloženje te poezije je ambivalentno, sebi nasprotno, saj ob silni socialni naboj postavlja optimizem brez pravih osnov* **E** < *nabojb iz (†)nabíti

strija -e ž (î) nav. mn. ozka proga na telesu kot posledica tanjšanja povrhnjice ali izgube elastičnosti kože: *krema proti strijam*; *Za preprečevanje strij je pomembna zdrava prehrana, pri kateri vselej ohranjamo isto težo* **E** ← nlat. *stria* < lat. 'brazda, žlebič'

4.2 Sinonimni razdelek

Sinonimni razdelek je v pokončnem tisku. Uvaja ga podpičje za pomensko razlago in sklene dvopičje, ki uvaja ponazarjalno gradivo. Temeljno merilo pri ugotavljanju sinonimov je prekrivna pomenska vloga in neprekrivna izrazna podoba leksema. Slovar upošteva sinonimna razmerja, ki se ustvarjajo med a) novimi pomeni leksemov v SNB glede na SSKJ in b) novimi pomeni leksemov v SNB, čemur sledi tudi ureditveno načelo razporejanja sinonimov.

Kadar je ugotovljena sopomenskost v iztočnici ali podiztočnici obravnavanega pomena s pomenom v SSKJ, je eno- ali veččlenski sinonim naveden takoj za podpičjem (izjemoma za vejico v podiztočnicah brez razlage) in označen z nadpisanim znamenjem ^(SSKJ), ki obvešča, da je sopomenski izraz uslovarjen v SSKJ:

sòvsébni -a -o prid. (ö-ê) ki je vsebovan, pa ne določno izražen; **implicítni** ^(SSKJ): *Navedba stopenj je shematska, sicer pa so sovsebné in prepletajoče*
E (†)sò... + (†)vsébiti

usódni ^(SSKJ) -a -o prid. (ô) (ô, ê) ženska, ki zaradi svoje lepote in izredne zapeljivosti odločujoče vpliva na moške; **fatalna ženska** ^(SSKJ), fatalka: *Nekateri v njej vidijo usodno žensko, ki na svoji poti do uspeha ne trpi ničesar*

végi¹ -ja m, člov. (ê) pog. vegetarijanec: *Mesto premore le dve vegetarijanski restavraciji, drugje pa se lahko vegiji za silo pretolčejo skozi le z zelenjavnim krožnikom ali špageti* **E** po zgledu agl. *veggie* skrajšano iz (†)vegetarijānec

végi² -- v prid. rabi, **vegetarijanski** ^(SSKJ): *vegi piknik; vegi sendvič; Katera je po vašem mnenju v Ljubljani najboljša restavracija z vegi jedmi?*

Če je sopomenskih izrazov iz SSKJ več, so razvrščeni po absolutni abecedi.

programje -a s (â) zbirka računalniških programov, ki omogočajo delovanje računalnika; **programska oprema** ^(SSKJ), **softver** ^(SSKJ): *računalniško programje; škodljivo programje; industrija programja; Licenčne pogodbe za stotine izvodov programja naj bi bile tik pred podpisom* **E** (†)program

Vsi sinonimi iz SSKJ so navedeni samo kot besedne enote brez označitve ustreznega pomena pri večpomenskih leksemih:

fáks¹ -a m (â) **1.** naprava za prenašanje dokumentov, informacij na daljavo v obliki posnetka izvirnika; **telefaks** ^(SSKJ): *Vlada je tuje novinarje obvestila, naj ji po faksu pošljejo morebitna vprašanja v zvezi z odpravo* **2.** s takšno napravo prenesen posnetek dokumenta, informacije; **telefaks** ^(SSKJ): *Kitajsko pravosodno ministrstvo je prejšnji petek poslalo faks fundaciji za varstvo človekovih pravic* **E** ← agl. *fax*, skrajšano iz (†)faksímile

Podpičju (kadar ni ustreznih sinonimov iz SSKJ) ali navedbi sinonimov iz SSKJ sledi navedba novih sinonimov v SNB po absolutni abecedi. Novi sinonimi vedno nastopajo tudi kot samostojne iztočnice, znotraj njim lastnega sinonimnega razdelka pa so navedeni vsi sinonimi:

sláčifant -fánta m, člov. (ã-â ã-â) moški, ki izvaja striptiz; **striper**, **striptizer**: *Kruh si služi kot sláčifant v nočnem baru blizu Helsinkov* **E** po zgledu (†)sláčipúnca iz (†)sláčiti + (†)fánt

striper -ja m, člov. (ȩ) moški, ki izvaja striptiz; **slačifant, striptizer**: *Smeh se je v trenutku, ko si je striper začel slačiti kimono, spremenil v vreščanje in vpitje* **E** ← agl. *stripper* iz *strip* v pomenu 'slačiti se'

striptizêr -ja m, člov. (ê) moški, ki izvaja striptiz; **slačifant, striper**: *Zelo dobičkonosna so praznovanja osmega marca, ko diskoteke organizirajo tematske žurke in na veliko vabijo striptizerje* **E** ← frc. *stripteaseur* iz (ȩ)striptiz

žvečilka -e ž (ȩ) pog. oslajena raztegljiva snov za žvečenje; žvečilni gumi^(SSKJ), **žvečilni**: žvečiti žvečilke; *nikotinska žvečilka* žvečilka z zelo majhno vsebnostjo nikotina kot nadomestek za cigarete pri odvajanju od kajenja; *Živilski obrat letno proizvede okoli 5000 ton bonbonov in žvečilk različnih oblik, barv in okusov* **E** univerbizirano iz žvečilna gúma

žvečilni -ega m (ȩ) pog. oslajena raztegljiva snov za žvečenje; žvečilni gumi^(SSKJ), **žvečilka**: *zavitek žvečilnih; Žvečilni brez sladkorja so namenjeni odrasčajoči mladini in odraslim, niso pa namenjeni otrokom, ki jim ne ugaja pekoč okus* **E** skrajšano iz žvečilni gúmi

Pri večpomenskih novih sinonimih je označena številka ustreznega pomena in/ali navedena oznaka podpomena v okroglem oklepaju za navedbo sinonima.

pripétek -tka m (ê) elektronski dokument, priložen elektronskemu pismu; **priponka** (2): *dobiti v pripetku; V pripetku boste našli odlomek, na kate-rega se sklicujem* **E** (ȩ)pripéti

pripónka^(SSKJ) -e ž (ô) 1. majhen, ploščat predmet s podobo, simbolom ali napisom, ki se navadno pripne na obleko; značka^(SSKJ), bedž: *pripeti si priponko; Vsak študent, ki se je želel udeležiti demonstracij, je dobil priponko* 2. elektronski dokument, priložen elektronskemu pismu; **pripetek**: *poslati priponko; odpreti priponko; Ni mogla sprejeti tako velike priponke po elektronski pošti* **E** (ȩ)pripóna

osredínjati se -am se nedov. (ȩ) usmerjati svoje prizadevanje, aktivnost; osredotočati^(SSKJ), **fokusirati** (2 //): *Strateško načrtovanje se osredinja na opredeljevanje prednostnih in odločilnih smeri razvoja organizacije* **E** (ȩ)osredíniti

fokusírati -am nedov. in dov. (ȩ) 1. združevati zlasti svetlobo, vidne vtise na enem mestu, v eni točki: *fokusirati pramen fotonov na površino; fokusirati svetlobo z optičnimi elementi; Oko je zapleten organ, ki fokusira svetlobne žarke, tako da slika nastane na mrežnici, ta nato spremeni sliko v vzorec živčnih impulzov in ti se prenesejo v možgane* 2. usmerjati zaznavo, pozornost; osredíniti^(SSKJ), osredotočati^(SSKJ), osredotočiti^(SSKJ): *fokusirati pogled na bližnje predmete; fokusirati pozornost na nov problem; Vlada se je odločila, da bo večino ukrepov fokusirala na avtomobilsko industrijo // usmerjati svoje prizade-*

vanje, aktivnost; osredotočati^(SSKJ), osredotočiti^(SSKJ), **osredinjati se**: *fokusirati se na proizvodnjo smučí; fokusirati se izključno na rešitev zahtevnega vprašanja; Japonci so najprej razvijali jeklarstvo, potem ladjedelništvo, zatem so se fokusirali na avtomobilsko industrijo, nato pa še na elektroniko in računalništvo **E** ← nem. *fokussieren* iz (†)fókus*

Kadar se sinonimni izraz nanaša na iztočnice z indeksom za iztočnico (primeri homonimije in konverzne rabe), je to prikazano z ustreznim indeksom za sinonimom, ki mu lahko sledi še ustrežna številka pomena.

klínični^(SSKJ) -a -o prid. (í)

klínični cênter -ega -tra in cênter -tra m (í, ě; ě) bolnica, ki združuje več klinik; klinična bolnišnica^(SSKJ), **KC**¹: *univerzitetni klinični center; urgencia kliničnega centra; Z reševalnim vozilom so ga odpeljali v klinični center*

KC¹ -- in -ja [kacé -êja in kəcə] m (ĕ ě; ð) krat. bolnišnica, ki združuje več klinik; klinična bolnišnica^(SSKJ), klinični center: *predsednik sveta KC; strokovni direktor KC; vodstvo KC; V nesreči se je hudo ranil, zato so ga s helikopterjem odpeljali v KC* **E** kratica za k(linični) c(enter)

premostítveni^(SSKJ) -a -o prid. (í)

premostítvena operácija -e -e ž (í, á) med. operacija, pri kateri se premosti obolela žila ali oboleli del drugega votlega organa; **bypass**¹ (1), obvod (2): *Stanje zahteva takojšnjo premostitveno operacijo koronarnih arterij*

bypass¹ (SSKJ) -a cit. [bájpas] in bájpas -a m (ã) **1.** operacija, pri kateri se premosti obolela žila ali oboleli del drugega votlega organa; obvod (2), premostitvena operacija: *En bypass lahko traja ure in ure | Preživel sem tri bajpase, zamenjali so mi oba kolka* **2.** kar se naredi, uporablja namesto obstoječega zaradi potrebe ali koristi koga; obvod (3): *Zakon je zapisan tako, da predstavlja bypass mimo ustave, da na neki način zlorablja ohlapnost ustavnih določil | Izčrpavanje matičnega podjetja z bajpasom naša pravna praksa ne ocenjuje kot krajo, ker takšnih primerov naša pravna praksa še ne pozna* **E** ← agl. *bypass*, prvotno 'obvoz', iz *by* 'ob, poleg' + *pass* 'prehod'

V razdelku za sinonime registriramo tudi t. i. *besedotvorne variante*, tj. lekseme z enako podstavo in različnim istopomenskim obrazilom:

anoréksik -a m, člov. (ĕ) kdor ima anoreksijo; **anorektik**: *Anoreksik je prepričan, da ne potrebuje hrane, da se mu ni treba oviti v topla oblačila, ko gre pozimi ven* **E** ↑anoréksičen

anoréktik -a m, člov. (ĕ) kdor ima anoreksijo; **anoreksik**: *Človek, ki trpi zaradi bulimije, svojo stisko prikriva veliko dlje kot anorektik* **E** ← nem. *Anorektiker* k ↑anoreksija

Popolni sinonimi imajo enake razlage, delni sinonimi pa podobne razlage.

tofú -ja m (ù) siru podobno živilo iz sesirjenega sojinega mleka, ki se uporablja zlasti v vzhodnoazijski in vegetarijanski kuhinji; sojin sir: *narezati tofu; popečen tofu; Namesto mesa si pripravi tofu, poleg kruha je orehe, lešnike, brusnice* **E** ← agl. *tofu* ← jap. *tōfu* ← kit. *doufu* iz *dou* 'fižol' in *fu* 'kisan, fermentiran'

sójin ^(SSKJ) -a -o prid. (ô)

sójin sir -ega síra m (ô, ĩ í) siru podobno živilo iz sesirjenega sojinega mleka, ki se uporablja zlasti v vzhodnoazijski in vegetarijanski kuhinji; tofu: *Popečeno zelenjavo posujte s sojinim sirom in pecite še 15 minut*

ékoživílo -a in éko živílo -- -a s (ê-í) živilo, pridelano, proizvedeno v prizadevanju za varovanje, ohranjanje narave, življenjskega okolja; bioživilo: *Z nakupom slovenskih ekoživil obenem podpiramo ohranjanje podobe krajine, narave in razvoj slovenskega podeželja* **E** ↑éko... + (†)živílo

bíoživílo -a in bío živílo -- -a [bijoživilo] s (i-í) živilo, pridelano samo z uporabo naravnih, organskih snovi; ekoživilo: *Na tržnicah večjih slovenskih mest in v specializiranih trgovinah je že kar nekaj časa mogoče kupovati bioživila, pridelana brez umetnih gnojil in drugih kemičnih pripravkov* **E** ↑bíó... + (†)živílo

5. Ponazarjalno gradivo

Ponazarjalno gradivo je v ležečem tisku in prinaša kolokacijske in stavčne zglede dejanske rabe. Zgledi so praviloma avtentični, načeloma vzeti iz korpusa *Nova beseda*. Pri stavčnih zgledih je upoštevana njihova iztrganost iz besedilnega okolja, zato so ustrezno leksikografsko obrušeni, da dosežemo njihovo smiselnost in ustvarimo celostno besedno sliko.

Kolokacijski zgledi sledijo neposredno razlagalnemu ali sinonimnemu razdelku za dvopičjem. Namenjeni so prikazu tipičnih kolokatorjev, ki so značilni za posamezni pomen besede in hkrati ne tvorijo samostalniških ali glagolskih besednih zvez, ki same potrebujejo razlago. Navajamo jih v osnovni obliki (pri samostalniku v imenovalniku, pri glagolu v nedoločniku), največ štiri v zaporedju. Kolokacijski zgledi so med seboj ločeni s podpičjem.

stréžnik ^(SSKJ) -a m (ê) rač. računalnik kot osrednji del omrežja, ki uporabnikom omogoča različne informacijske storitve in izvršuje njihove zahteve; server: *poštni strežnik; spletni strežnik; tiskalniški strežnik; Poleg nadzora nad virusi bo strežnik pod-*

piral tudi tehnologijo za boj z nezaželeno elektronsko pošto **E** (↑)stréči

dostópati -am nedov. (č) uporabljati kaj, do česar se ima možnost, pravico priti: *dostopati do elektronske pošte; dostopati do interneta; dostopati do podatkov; Zaposleni ne morejo dostopati do vseh prostorov v stavbi* **E** (↑)dostopíti

Pri razvrščanju kolokacijskih zgledov so uporabljena sintaktična merila: a) glagolske zveze s samostalnikom v imenovalniku, v sklonih brez predlogov in sklonih s predlogi; b) pridevniške prilastkovne zveze po spolu (moški, ženski, srednji); c) samostalniške prilastkovne zveze po sklonu. Znotraj posameznih skupin pa so zgledi urejeni po abecedi.

tržni ^(SSKJ) -a -o prid. (ř)

tržna niša -e -e ž (ř, ĩ) nova, še nezasedena možnost za trženje in prodajo: *najti tržno nišo; nova tržna niša; iskanje tržne niše; Trgovci si od novo odkrite tržne niše obetajo precejšen zaslužek*

globalizácija -e ž (á) proces, v katerem se svet spreminja, povezuje v gospodarsko in informacijsko enovito celoto; globalizem: *nasprotnik globalizacije; proces globalizacije; vpliv globalizacije; Celoten svet je zajela globalizacija, kar pomeni, da se pretok blaga in storitev širi brez posebnih notranjih ovir v vse svetovne države* **E** ← agl. *globalisation* iz ↑*globalizírati*

improvizácijski -a -o in improvizácijski -a -o prid. (ĩ; á) ki se nanaša na improvizacijo, improviziranje; impro: *improvizacijska predstava; improvizacijska sposobnost; improvizacijsko gledališče; Ob koncu 60. let so ustanovili improvizacijsko skupino, s katero so imeli približno tristo koncertov* **E** (↑)improvizácija

Kolokacijski zgledi imajo lahko stranske razlage, ki pojasnjujejo pomen ali nakazujejo stilno ustrežnejšo dvojnico.

razširljíví -a -o prid. (í) ki se da razširiti: *razširljivi pomnilnik* pomnilnik, ki ima poleg osnovnega pomnilnika še vložiče za dodatno pomnilniško kartico; *Začnemo z enim vsebinskim področjem, pozneje pa mu postopoma dodajamo nova ali po potrebi več delnih razširljivih področij* **E** (↑)razšíríti

vintage -- cit. [víníč] v prid. rabi (ĩ) ki se nanaša na izbrana kakovostna oblačila, navadno starejša od dvajset let: *vintage obleka* in *obleka vintage; Modni oblikovalci so modo devetdesetih let omehčali z različnimi retro in vintage trendi* **E** ← agl. *vintage*, prvotno 'letnik vina' < 'vinska trgatev' ← stfr. *vendage* < lat. *vīndēmia* iz (↑)vínó + tvor. od *dēmere* 'sne(ma)ti, jemati s česa'

Stavčni zgledi sledijo kolokacijskim (ločeni so s podpičjem) ali stojijo sami zase, kadar kolokacijski zgledi statistično niso potrjeni v korpusu *Nova beseda*.

transplantacijski -a -o in transplantácijski -a -o prid. (î; â) ki se ukvarja s presaditvami človeških organov in tkiv: *transplantacijski center; transplantacijske dejavnosti; Za organizacijo in promocijo transplantacijskega programa je nujno potrebna zakonska podlaga za financiranje* **E** (†)transplantácija

strípar -ja m, člov. (î) kdor riše stripe: *Imamo enega največjih striparjev, nimamo pa njegovih risank, čeprav so scenariji napisani in liki narisani* **E** (†)stríp

Stavčni zgledi nimajo končnega ločila; izjema so zgledi z vprašalnim ali velelnim stavčnim naklonom.

trdorókec -kca m, člov. (ô) kdor vodi, vlada s trdo roko, avtoritarno: *Vladar je trdorokec, tudi zamerljiv, predvsem pa hladno preračunljiv človek* **E** †trdoróki

prijávljati se ^(SSKJ) -am se nedov. (â) vnašati podatke, navadno uporabniško ime in geslo, s katerimi je mogoče dostopati do uporabniškega računa računalnika, spletne strani, sistema; logirati se: *prijavljati se na spletni naslov; prijavljati se z imenom in priimkom; Ne prijavljajte se več v svoj uporabniški račun!* **E** †prijáviti se

téleinformátika -e ž (ê-á) veda, ki združuje znanja in tehnologije s področja računalništva in telekomunikacij: *Katera smer v teleinformatiki ima takšne možnosti, da bi se v prihodnjih petih letih splačalo v njen razvoj vložiti milijon dolarjev?* **E** ← agl. *teleinformatics* iz (†)tele... + (†)informátika

Posebnost so zgledi pri variantnih iztočnicah. Kadar je na prvem mestu obravnavana citatna različica (če je že v SSKJ, dobi znamenje ^(SSKJ)), navedeni zgledi ponazarjajo tako citatno kot podomačeno dvojnico. Oba ponazarjalna sklopa sta ločena s pokončnico.

vigna -e cit. [vínja] in vínja -e ž (i) fižolu podobna kulturna rastlina z zelo dolgimi zavitimi stroki ali njeni sadovi, Vigna: *V naših semenarnah se bo semenom znanih stročnic pridružila še vigna, ki smo jo nekoč že srečali; v prejšnji skupni domovini smo jo imenovali kilometrski fižol | Vinjo uporabljamo v juhah, omakah, zelenjavnih jedeh ali kot solato* **E** ← it. *vigna* po italijanskem botaniku *Domenicu Vigni* (†1647)

Kadar je na prvem mestu obravnavana podomačena dvojnica, so navedeni samo zgledi, ki ponazarjajo podomačeno dvojnico.

zúm -a in zoom ^(SSKJ) -a cit. [zúm] m (û) povečava, narejena z objektivom s spremenljivim zornim ko-

tom: *digitalni zum; optični zum; Novi objektiv, sestavljen iz povsem steklenih leč, omogoča trikratni zum* **E** ← agl. *zoom*, prvotno onomatopeja

Vse besedotvorne različice imajo v ponazarjalnem razdelku za zglede navedeno samo obliko iztočničnega zapisa.

videoizhòd -óda in vídeo izhòd -- -óda m (î-ò î-ò)
rač. vtičnici podobna priprava, ki omogoča prenos slike iz računalnika ali druge elektronske naprave prek kabla na ekran: *imeti vgrajen videoizhod; Računalnik premore poleg danes običajnih vmesnikov še videoizhod, modem in omrežno kartico* **E** ↑vídeo... + (†)izhòd

Na koncu ponazarjalnega gradiva je v nekaterih sestavkih vodilka **glej tudi**, ki kaže na povezanost iztočnic in uzavešča dvojno možnost zapisa zloženk.

vikend ^(SSKJ) -- v prid. rabi (î) ki se nanaša na konec tedna: *vikend paket; vikend počitnice; Vikend program obsega dva polpenziona, vstopnino za bazene in savne, neomejene gondolske prevoze in izposajo gorskih koles* – **glej tudi** vikend... **E** ← agl. *weekend* iz *week* 'teden' + *end* 'konec's

vikend... prvi del zloženk (î) ki se nanaša na konec tedna: *vikendpaket; vikendprogram; vikendpočitnice* – **glej tudi** vikend **E** ↑vikend

6. Etimološki razdelek

Etimološke osvetlitve, ki jih uvaja polkrepko odtisnjena velika črka **E**, so umeščene na konec slovarskega sestavka. Imajo jih vse geselske iztočnice razen kazalčnih in tistih, ki so že uvrščene v SSKJ in so v SNB obravnavane samo zaradi novih besednih zvez, ne pa tudi zaradi novih pomenov.

Besede v SNB so po izvoru domače tvorjenke, iz starejših jezikovnih plasti podedovane besede, izposojenke in tujke. Etimološke osvetlitve se delijo na sklicevalne in polne. Kadar se osvetlitev sklicuje na besedo, ki je obravnavana že v SSKJ, je motivirajoča beseda označena z desnostično navzgor usmerjeno puščico v oklepaju; kadar se sklicuje na motivirajočo besedo, ki jo prinaša SNB, pa z desnostično navzgor usmerjeno puščico brez oklepajev.

porjavélost -i ž (è) lastnost, značilnost porjavelega, zlasti kože: *naravna porjavelost; privlačna porjavelost; Varno sončenje omogoča zdravo porjavelost in dobro počutje* **E** (†)porjavéti

razdeláva -e ž (â) podrobna, postopna obdelava, proučevanje: *podrobnejša razdelava; Moje prednostne naloge so dobra razdelava organizacijskih in tehničnih nalog, zagotovitev varnosti, dobro sodelovanje s sodniki za zapisnikarsko mizo in nemo ten potek tekme* **E** ↑razdélati

Iz starejših jezikovnih plasti podedovane besede imajo polne etimološke osvetlitve.

hči^{SSKJ} hčere ž (î ê) vsaka od finančnih, gospodarskih enot, ki nastane iz osnovne, prvotne in ostane z njo povezana še naprej: *Delavke trdijo, da matična družba ni spoštovala zakona o finančnem poslovanju podjetij in da je bil stečaj hčere v Dobovi zrežiran* **E** = stcslov. *dъšti*, hrv., srb. *kći*, češ. *dčera*, rus. *dóčb* < slovan. **dьt'i* = lit. *duktė*, stind. *duhitár-*, gr. *thygátēr*, got. *daúhtar* < ide. **d^hugh₁tēr*

Etimološke osvetlitve izposojenk in tujk sestojijo iz navedbe tujejezične predloge, v katero uva-ja nestična ter v levo usmerjena puščica, njenega izvora in razlage.

ájurvéda -e ž (â-ê) tradicionalna hindujska metoda zdravljenja s posebno prehrano, zdravilnimi zelišči: *osnove ajurvede; Ajurveda je celovit sistem zdravljenja, ki ga indijski naravni zdravniki poznajo in uporabljajo že več tisočletij* **E** ← agl., nem. *Ayurveda* ← stind. *āyurveda-* iz *āyu-* 'življenje' + *veda-* 'znanost'

Etimološke osvetlitve so zasnovane po načelu kontinuitete. To pomeni, da ležeče natisnjena beseda, ki ni pomensko razložena, pomeni isto kot prva ležeče natisnjena beseda na njeni levi, in da ležeče natisnjena beseda, ki ni opredeljena glede na jezik, pripada istemu jeziku kot prva ležeče natisnjena beseda pred njo. Če prva ležeče natisnjena beseda etimološke osvetlitve ni pomensko razložena, je njen pomen vsaj okvirno enak pomenu geselske iztočnice. Če ni opredeljena glede na jezik, je slovenska.

Razlage so oblikovane glede na motivirajočo besedo, besedno zvezo ali kako drugače izoblikovano podstavo. Priponske tvorjenke, tudi drugega reda, so razložene zgolj s sklicno navedbo motivirajoče besede. V sklic uvaja desnostična navzgor usmerjena puščica, ki kaže na geselsko iztočnico v SSKJ oz. SNB.

potičnica -e ž (î) posoda za pečenje potice, navadno lončena: *Za pripravo potic uporabljamo posebne lončene okrogle pekače, potičnice, ki imajo rebrast ali gladek obod in v sredini tulec v obliki prirezanega stožca* **E** (†)potica

Tvorjenke iz predložnih zvez so razložene z navedbo motivirajoče predložne zveze, v katero uvaja predlog »iz«.

čezcéstni -a -o prid. (ê) ki je postavljen nad cestiščem: *čezcestni plakat; čezcestni transparent; Prehitre voznike na varno pot v šolo opozarja tudi pet čezcestnih napisov Šolska pot* **E** iz *čez césto*

Kadar se jedrna beseda prvotne besedne zveze poobrazili in pri tem obrusi, v izvorno motivirajočo zvezo uvaja sintagma »univerbizirano iz«.

hrbteničar -ja m, člov. (î) pog. kdor ima težave s hrbtenico: *Že od otroštva sodim med hrbteničarje in ne morem dvigovati težkih stvari* **E** univerbizirano iz *hrbtenični bolnik*

Etimološka osvetlitev besed, nastalih iz lastnih imen, sestoji iz navedbe motivirajočega lastnega imena z dodatnimi pojasnili, v katero uvaja predlog »po«.

ébola -e ž (ě) **1.** med. virus, ki povzroča hemoragično mrzlico: *Raziskave virusa ebola odpirajo povsem nova obzorja* **2.** hemoragična mrzlica, ki jo povzroča virus ebola: *Zaradi bojazni, da je zbolel za ebolo, so ga prepeljali na posebni oddelek berlinske klinike, kjer je bil nekaj dni v karanteni* **E** po reki *Ebola* v Zairu, kjer je bil leta 1976 prvič opisan primer bolezni

Večinoma enonaglasne predpanske tvorjenke so etimološko osvetljene s sklicno navedbo motivirajoče besede, dvonaglasne prave sestavljenke tudi s sklicno navedbo predpanskega obrazila. Kadar je predpansko obrazilo tujega izvora, je navedeno ne glede na besedotvorno vrsto in število besednih naglasov.

pokomunicirati -am dov. (ī) krajši čas komunicirati: *Magični zdravilci so pred bolnikom malo zaplesali, naredili nekaj žgalnih daritev, v nerazumljivi latovščini pokomunicirali s tem ali onim božanstvom, pobrali bolniku denar in ciao!* **E** (†) komunicirati

prèdkúhani -a -o prid. (ě-ū) delno ali v celoti vnaprej pripravljen, navadno s toplotno obdelavo: *predkuhani korenček; predkuhana žita; Razmišljala sem, da bi ji naredila zamrznjene paketke mesa in riža (predkuhane ali ne), ki bi jih potem pogrela vsak dan* **E** iz *prèdkúhati* iz (†)pred... + (†)kúhati

deaktivirati -am dov. in nedov. (ī) **1.** spraviti v nedeljavnost, narediti neaktivno: *deaktivirati bombo; Nekaj antibiotika se v tem času zagotovo deaktivira* **2.** narediti, povzročiti, da je kdo brez spodbude, navdušenja: *Nediferencialni frontalni pouk nadarjene učence demotivira in deaktivira* **E** (†)de... + (†)aktivirati

Priredne zloženke so etimološko osvetljene z navedbo motivirajočih besed.

živčno-mišični -a -o prid. (ī-ī) ki je v zvezi z živci in mišicami: *živčno-mišična bolezen; živčno-mišično obolenje; Opravili so preiskave delovanja živčno-mišičnega sistema, ki pa niso dale nobene jasne diagnoze* **E** (†)živčen + (†)mišičen

Podredne zloženke so etimološko osvetljene s sklicno navedbo motivirajoče besedne zveze.

čútnonazóren -rna -o prid. (ū-ó ū-ō ū-ó) ki se nanaša na čutno nazornost: *čútnonazoren jezik; Vrnili se je k priljubljenim temam in jim dal vidno, čutno nazorno podobo* **E** iz *čútni názor*

veselošólec -lca m, člov. (ō) kdor se udeležuje Vesele šole, osnovnošolskega tekmovanja v znanju: *gruča veselošolcev; priznanja veselošolcem; Nič ni tako zabavno kot kravžljanje možgančkov, pravijo veselošolci, mladi in manj mladi raziskoval-*

ci, ki s pomočjo Vesele šole že 40 let brskajo po skrivnostih življenja **E** po imenu tekmovanja *Ve-sela šola*

Sklopi so etimološko osvetljeni z navedbo motivirajoče besedne zveze.

nevémkólikokrat prisl. (ê-ô) ekspr. izraža zelo veliko ponovitev: *Nevemkolikokrat sva že debatirala, merila, pa nikakor ne gre* **E** iz *ne vém kólikokrat*

Hibridne tvorjenke so etimološko osvetljene s sklicno navedbo motivirajočih besed, pri čemer so v taki tvorjenki neupoštevani deli navedeni v oklepajih.

mlekomát -a m (â) avtomat za prodajo svežega mleka, ki se ustekleniči ob naročilu: *postaviti mlekomat*; *Uporaba mlekomata je dokaj preprosta: v režo za kovance uporabnik vstavi kovance, avtomat pa izda toliko mleka, kolikor je bilo plačano* **E** (†) mléko + (†)(avto)mát

ričóta -e ž (ô) jed iz dušenega ješprenja, pripravljena podobno kot rižota: *Na koncu je v ričoto zamešal maslo in peteršilj* **E** (†)rič(et) + (†)(riž)óta

Kratice so etimološko osvetljene z navedbo razvezave v izvornem jeziku, pri čemer so v kratici neupoštevani deli navedeni v oklepajih.

BTC -ja in -- [bɛtɛcɛ -ɛja in bɛtɛcə] m (ê ê; ə) krat. velik kraj, prostor s trgovskimi, poslovnimi objekti; betece, blagovno-trgovinski center: *Glede na uspeh in privlačnost BTC-ja, trgovine v centru mesta ne bodo vitalne s ponujanjem enakega* **E** kratica za *B(lagovno)-t(trgovinski) c(enter)*

VÍP -- m, čl. (î) krat. kdor je zaradi svojega vpliva, pomembnosti, slave deležen posebnih ugodnosti: *Prenova zajema poslovne prostore, sejno sobo, prostor za VIP, novo vhodno avlo in poslovne prostore športnih organizacij* **E** ← agl. *VIP*, kratica za *v(ery) i(mportant) p(erson)* 'zelo pomembna oseba'

Kadar je etimološka osvetlitev negotova ali nejasna, je stopnja verjetnosti ubesedena z ustreznimi prilastki ali pristavki.

oródje ^(SSCJ) -a s (ô) program, ki omogoča izvajanje računalniških operacij, navadno ustvarjanje, prirejanje kakega drugega programa: *Novo orodje je namenjeno pretežno profesionalnim oblikovalcem: proizvajalcem posebnih učinkov za filme, razvijalcem iger* **E** = cslov. *orodje*, hrv., srb. *orūđe* 'orodje', stčeš. *orudí* < pslov. **orodbje*, morda k (†) réd

bájs -a m, člov. (ã) ekspr. debel človek; bajsí: *Prej je bil zmeraj bajs ali še kaj zraven, zdaj je prvič sprejet kot človek z imenom* **E** verjetno iz (†)bás

gazébo -a m (ĕ) **1.** manjša, delno odprta stavba na vrtu; senčnica^(SSKJ), uta^(SSKJ): *Gazebo je izdelan iz smrekovega lesa in ima platneno streho* **2.** manjši paviljon na vrtu ali v parku za prireditve, zlasti družabne: *Velik osemkotni gazebo je odličen za sprejeme in zabave na prostem* **E** ← agl., it., špan. *gazebo*, nejasnega izvora

búler -ja m (ú) nav. mn. čevelj z okroglo, dvignjeno kapico in debelimi podplati: *črni bulerji; Fant si obuje težke bulerje, si na glavo povezne črno kapuco in se odpravi na nočni pohod* **E** nejasno, morda po novozelandski tovarni *John Bull* ali iz agl. *bully* 'nasilnež' ali iz (†)búla¹